

VÅRE
ROVDYR

Nr. 4/2013

Årgang 27

Forside:
Vandrefalk
i Siljan,
Telemark.
Foto: Børre
Østensen.

Bakside:
Jerv i
Rendalen.
Foto:
Øyvind
Fredriks-
son.

Side 104
Jerv i Rendalen

Side 108
17–28 ulver
påvist

Side 110
Ulvekonferanse
i Slovenia

Side 113
Vellykket
ulvekveld i
Østmarka

Side 114
Vandrefalk i
Akershus og
Hedmark i
2012 og 2013

Side 124
Uttak av vill
mink

FVR møter publikum

I høst har vår forening gjennomført et stort folkemøte på Sandbakken i Østmarka. Vår ansatte rådgiver Berit Lind var primus motor for dette vellykkede arrangementet. Dit valfartet folk i alle aldre, og de fikk se og høre om ulveadferd av Tuva Thorson fra Langedrag, foreløpig status for ulvene og kontakt med disse av Christian Hillmann fra Fylkesmannen i Oslo & Akershus og naturfilmeren Geir Skillebæk. Møtet trakk over 200 personer og ca. 50 måtte gjøre vende-reis ved dørene. Flott med så mange vitebegjær-lige. Synd at ikke alle slapp innenfor!

Dette viser at ulven slettes ikke er død. Den lever i beste velgående – i hvertfall i våre sinn. Styret er av den klare oppfatning at det må holdes flere møter i tida framover. Arbeidsgruppa i Østfold har siden 2001 arrangert flere slike møter i Moss, Rygge og Sarpsborg med godt oppmøte. Nå var turen kommet til osloborgerne, og de lot tydeligvis ikke sjansen gå fra seg. Høyre-politiker Tina Bru fra Stortingets energi- og miljøkomité møtte også opp i håp om å lære mer om ulven.

Det arbeides i skrivende stund med en oppfølger av møtet i Østmarka som tenkes gjennomført i januar/februar. Og allerede 23. januar planlegger arbeidsgruppa i Østfold et medlemsmøte i Halden med Viggo Ree. Vi håper at denne utadrettede virksomheten gir foreningen flere medlemmer, og at vi når ut til så mange som mulig med konstruktive ideer og velrettet informasjon om våre rovdyr. Vår årlige sporingstur for medlemmer vil som vanlig gjennomføres i februar.

Så får jeg håpe at flere slike aktiviteter styrker oss videre i våre gjerninger for miljøet, enten vi møter politikere eller mannen i gata. Regjerings-plattformen sier ikke noe om rovdyr, men det betyr neppe at dagens posisjon på Stortinget ikke mener noe om kjøtteterne i norsk natur! Derfor må vi fortsatt være gode ambassadører for våre saker!

En velfortjent juleferie venter. Jeg ønsker herved alle medlemmer, Yngve, Berit, Hilde og styret en riktig god jul og et godt nytt år!

Lennart Fløseth

Våre Rovdyr

utgis av
Foreningen Våre Rovdyr

Adresse
Foreningen Våre Rovdyr
Postboks 195
2151 Årnes

Ansvarlig utgiver
Foreningen Våre Rovdyrs
styre

Redaktør
Yngve Kvebæk
Maridalsveien 225 C
0467 Oslo
22 95 08 66
yk@fvr.no

Redaksjonsmedarbeider
Viggo Ree
vr@fvr.no

Sats & layout
Yngve Kvebæk

Trykk
BK Grafisk AS
Sandefjord

Web
www.fvr.no

ISSN 0801-4728

GI DIN JULEGAVE TIL ROVDYRENE I DAG!

Ulver som Lobo har en essensiell funksjon i naturen - uten dem er naturen i ubalanse. Men Lobo er fritt vilt. Politikerne har bestemt at vi bare skal ha tre ynglende ulvefamilier i Norge. Resten kan skytes.

Vil DU at det skal være annerledes? At menneskene skal ta vare på Lobo og naturen? Gi ditt bidrag til Foreningen Våre Rovdyr i dag!

Du kan enkelt overføre ditt bidrag til kontonummer 2800.10.08317
Gaver mellom 500 og 12.000 kroner er fradragsberettiget.

Jerv i Rendalen

Tekst & foto: Øyvind Fredriksson

Jeg har kommet fram til åtebua, rigget meg til med kamera og sitter i soveposen. Det er januar 2012 og bitende kaldt. Det danner seg iskrystaller i tak og vegger på innsiden av bua og ute er det ikke en lyd å høre. Snøen ligger som et tungt lokk over naturen, og 20 meter unna ligger et elgkadaver innbydende og venter på gjester. Fotolyset har etter hvert forsvunnet, og jeg må anstrenge meg for ikke å duppe av der jeg sitter i tussemørket. Mens jeg sitter og stirrer ut på landskapet begynner trær og busker å ligne dyr og de begynner å bevege seg. Så, uten forvarsel, ser jeg en mørk skygge komme dansende bortover snøen. Skyggen sniker seg målrettet, men forsiktig bort til kadaveret, og jeg hører det knaser i bein. Det er ikke mulig å se noen detaljer, men gangen røper hvem som er på besøk. Det er ikke mulig å ta feil, min aller først jerv er et faktum.

Siden mitt første møte har det blitt mange flere nærmøter med dette fascinerende dyret, også i dagslys med gode muligheter for både bilder og video. Prosjektet startet vinteren 2011 da forarbeidet med sporing og lokalisering av en potensiell åteplass begynte. På høsten 2011 fikk jeg med meg Staffan og Erin Sandberg på prosjektet og vi fikk tilbud av en grunneier om å benytte ei bu. Bua var strategisk plassert i forhold til jervens bevegelsesmønster, med god avstand fra brøyta vei og fra andre forstyrrelser. Vi fikk også faglige tips og hjelp til snekring og rigging av bua fra Erling Mømb.

Vi benytter trafikkdrept vilt og annet slakteavfall som fraktes inn på vinterføre med pulk. Det er også bragt inn en hel elg med hest, noe som var en stor fordel da vi slapp å dele den opp, i tillegg til at den varte lenger på åteplassen. Mindre biter må vi surre fast med ståltråd eller wire slik at ikke jerven eller andre dyr stikker av med det. Vi har satt opp to viltkameraer som registrerer alt som kommer på åtet. Dette har gitt oss informasjon om hvilke arter som har vært innom når vi ikke er der, men viktigst av alt gir det oss en oversikt over jervens bruk av åtet gjennom døgnet. Dette er svært nyttig i forhold til når man bør intensivere

innsatsen. Ikke overraskende er den største aktiviteten på kvelden, natta og morgenen. Dette gir en utfordring i forhold til lysforhold og fotografering, men jo lenger ut på våren man kommer, jo bedre blir dette. Det skal også sies at jerven har vært på åtet til alle døgnets tider, men svært lite midt på dagen.

Det er minimum to individer av jerv vi har hatt på åtet – en hann og ei tisper. Dette er bekreftet av spor og DNA-analyse. De få gangene de har vært der samtidig er det lett å se forskjell i størrelse og tegninger. Tispa er der desidert mest og virker også mindre skeptisk sammenlignet med hannen. Rovdata (pers. medd.) har bekreftet at tispa er over 11 år gammel, mens hannen er et ungdyr på 2–3 år.

Første gang jeg så begge individene samtidig hendte det på en overraskende måte. Jeg hadde som vanlig stått opp grytidlig og satt halv våken i soveposen og myste ut i skumringen. Som på bestilling dukket den ene jerven opp, og jeg mente dette måtte være tispa. Hun var framme ved kadaveret og forsynte seg, men virka mer urolig enn vanlig. Hun fulgte dessuten nøye med på noe som skjedde like bak åtebua. Jeg hadde ikke utsyn dit og kunne bare gjette hva det var. Kunne det være bjørn? Like fort som hun kom forsvant hun. Etter en halvtimes tid var hun tilbake på åteplassen, men denne gang gikk hun ikke helt bort til åtet. Plutselig ser jeg i sidesynet et anna dyr komme byksende, tydelig målrettet mot der tispa er. Jeg tar hodet forsiktig opp fra kameraet og får fra første rad se hvordan møte mellom artsfrender utarter seg. Tispa gir fra seg noen snerrende lyder, mens den større hannjerven nærmer seg henne. Dette skjer så fort at jeg ikke får tatt bilder, men jeg ser at tispa kaster seg rundt og klyver raskt opp i nærmeste furutre. Der blir hun sittende 5–6 meter over bakken, mens hannen forsyner seg av elgen. Idet hannen forsvinner inn i den tette granskogen forventer jeg at tispa vil komme ned – men, nei. Tispa blir sittende der oppe i over 3 timer, og uheldigvis sitter hun så godt gjemt mellom greinene at det ikke går an å få tatt bilder. Det er tydelig at hun har funnet seg en komfortabel grein å ligge på og at hun føler seg trygg. Etter

hvert begynner hun å bli urolig, og jeg gjør meg klar med kameraet på den lille biten av stammen der det er klar sikt mot. Bildene ble ikke all verdens, men hva gjør vel det når man har fått oppleve to jerver samtidig på 20 meters hold! Senere har jeg fått oppleve begge individene samtidig på åtet ved to anledninger, men da var begge frampå og spiste rolig og fredelig side om side.

En gang la jeg åtet under en del store tømmerstokker for å gi jerven noe å bryne seg på. Stokkene var tunge og ble plassert oppå hverandre, så jeg tenkte at her skulle den få jobb for føden. Jerven kom seinere utpå kvelden. Den stusset nok litt over det rare byggverket som var reist, og hvordan den skulle gripe det fatt. Den fattet mot, gikk på stokkene fra siden og fikk den øverste til å rulle ned ved å bruke fram-labbene til å rugge den fram og tilbake. Den unngikk å bli truffet ved elegant å hoppe over den raskt rullende stokken. Nå hadde den tydeligvis funnet en brukbar teknikk og brukte samme metode på resten. Andre ganger henger vi åtet opp i trær eller surrer det fast med ståltråd, men jerven er iherdig og får som regel viljen sin til slutt.

Åteplassen har også vært besøkt av andre selebre gjester. Høsten 2012 var det en brunbjørn innom åtet tre ganger, men dette

ble kun dokumentert gjennom viltkamera. Vi har hatt store forventninger om at bamsen skal dukke opp på vårparten, men den lar vente på seg. Det har også vært ulv ved åteplassen. En tidlig morgen satt jeg og fulgte med på omgivelsene. Det snødde lett og var ellers helt stille. Da hørte jeg et ul ikke langt unna i det tettere skogpartiet 200–300 meter fra bua. Det kom flere dype ul og i lykkerusen forberedte jeg meg på ulv på åtet. Det ble stille etter noen minutter og ingenting skjedde. Ulven viste seg ikke, men jeg fikk i det minste gjort lydopptak og en naturopplevelse av de sjeldne. Kongeørna har også vært på åtet flere ganger og vi har registrert minimum tre individer. Av fuglene er ørna helt klart den mest skeptiske, sammen med rødreven og måren av pattedyrene. Sistnevnte har vi kun fått dokumentert på viltkamera. Stamgjestene, utenom jerven, er en familie lavskriker, nøtteskrike, ravn og røyskatt.

I løpet av de to åra vi har holdt på har jeg hatt 50 overnattinger i bua og timeantallet har jeg ikke tort regne på. Enda flere besøk har det blitt for sjekking av viltkamera, frakt av åte og rigging av bua. Man får mye tid til å tenke når man sitter slik og venter og det er dørgende stille rundt en. Ofte streifer tankene inn på hva det er som gjør at man sitter time etter time og småfryser og stirrer

ut på et digert kjøttberg, parterer opp halv-råtten elg med øks og sag så middagen og litt til kommer opp, og sleper åtet på pulk flere kilometer i løssnøen? Kontrasten er stor mot hva vanlige folk bedriver fritiden med. For min del har jeg alltid hatt en stor fascinasjon for rovpattedyr, rovfugler og ugler. Min interesse har nok utviklet seg gjennom oppveksten, og respekt og undring for livet i naturen har nok min mor og far en stor del av æren for. Det å kunne oppleve en av de fire store i vill norsk natur er et privilegium og en stor «høyde» i livet. Bare å ferdes i trakter der man vet at man kan treffe på store rovdyr gir en ekstra dimensjon til turen, og finner man sportegn er det spennende å tyde adferd. Rovdyrenes begrensede antall, sky adferd og det at de predatorer andre dyr er nok med på å gjøre det ekstra gjevt. Etter mye arbeid har vi også klart å få jerven på nært hold og fått mulighet til å studere den over lengre tid. Man kan ikke være annet enn ydmyk overfor disse opplevelsene.

Prosjektet er helt klart avhengighetskapende og jeg ser fram til mange timer i åtebua og nye unike naturopplevelser.

Vinterens sporinger av ulv er i gang og foreløpig er det registrert 17 til 28 ulver i Norge. 13 til 21 av disse er kun påvist innenfor Norges grenser.

Antallet ulv og nye valpekull i Norge og Sverige blir hvert år kartlagt i perioden fra 1. oktober til 28. februar. I Norge blir feltarbeidet utført av Høgskolen i Hedmark og Statens naturoppsyn (SNO) på oppdrag fra Rovdata, og første foreløpige statusrapport fra arbeidet er nå klar.

– Det er fram til 15. november påvist 17 til 28 ulver innenfor Norges grenser, og 13 til 21 er det kun funnet spor etter på norsk side av riksgrensen. Det er imidlertid fortsatt tidlig i overvåkingsarbeidet og antallet ulv kan derfor endre seg mye, påpeker Morten Kjørstad, leder i Rovdata.

Lite snø

Det har så langt i vinter vært barmark over det meste av ulvens leveområde i Skandinavia. Når snøen etter hvert legger seg over større arealer, vil dette erfaringsmessig gi flere observasjoner, meldinger og sporfunn av ulv.

– Vi kan da gjennomføre omfattende sporinger av ulven og samle inn genetisk materiale for DNA-analyse, sier Petter Wabakken, som er prosjektansvarlig hos Høgskolen i Hedmark.

Nye funn fra overvåkingen vil bli formidlet i månedlige statusrapporter utover vinteren.

Bekrefter ett valpekull i Østmarka

Stortinget har slått fast et nasjonalt bestandsmål på tre årlige ulvekull i helnorske revir innenfor forvaltningsområdet for ynglende ulv.

Det er så langt påvist ett ulvekull i et helnorsk revir innenfor forvaltningsområdet,

Ulv med enten helnorsk tilhold (13–21), foreløpig usikker geografisk tilhold i forhold til riksgrensen (3–7) eller med tilhold både i Norge og Sverige (1–?), foreløpig dokumentert i Norge pr. 15. november 2013, for vinteren 2013–2014 (oktober–februar).

Revir/Område	Land	Fylke/Län	Sosial status 2013-2014	Kull født i 2013	Antall ulver. Foreløpig pr. 15.11.2013
Brydalen, Tynset	N	Hedmark	Ikke-stasjonær?	Nei	11
Koppang-Mistra-Snerta	N	Hedmark	Ikke-stasjonær?	Nei	1-2
Rødalen, Engerdal	N/S?	Hedmark/Dalarna?	Revirmark. par?	Nei	0-2
Julussa	N	Hedmark	Familiegruppe	Ja?	4-9
Slettås	N/S?	Hedmark/Värmland?	Familiegruppe?	Ja	3-5
Etnedal	N	Oppland	Ikke-stasjonær?	Nei	1
Rotna	N/S	Hedmark/Värmland	Familiegruppe?	Ja	1-?
Østmarka	N	Akershus	Familiegruppe	Ja	5-6
Skien	N	Telemark	Ikke-stasjonær?	Nei	0-1
Vegårshei	N	Aust-Agder	Ikke-stasjonær?	Nei	12
Totalt (inkl. 2 døde)					17-28

1) Hannulv avlivet ved lisensjakt i Spekehogget 5. november 2013.
2) Hannulv avlivet ved lisensjakt 6. november 2013

Fire ulver som oppholder seg i Østmarka utenfor Oslo. Foto © <http://viltkamera.nina.no/>

17–28 ulver påvist

og dette er født og oppfostret av ulveparet som forrige vinter etablerte seg i Østmarka, rett øst for Oslo.

Det er dessuten sterk mistanke om at det lever en større ulveflokk i det helnorske Julussa-reviret og at det er født valper her i år.

– Vi har på dårlig sporsnø sporet muligens inntil ni ulver i dette reviret, rett øst for Høgskolen i Hedmarks avdeling på Evenstad i Østerdalen. Det vil si foreløpig utenfor forvaltningsområdet, forteller Wabakken.

Mulig to ulvekull i grenserevir

Av valpekull født innenfor forvaltningsområdet i 2013, men i revir som henholdsvis har eller kan ha tilhold på begge sider av riksgrensen mot Sverige, er valper født av den radiomerkede tisper i Rotna-reviret og den umerkede tisper i Slettås-reviret, begge revirene i Hedmark på norsk side.

I Rotna-reviret har tispas GPS-halsband tre år på rad dokumentert at det meste av reviret ligger på norsk side. I Slettås-reviret ble det tidlig på sommeren dokumentert et kull på kun én valp, etter at den flerårige reproduktive tisper hadde parett seg med en av sine tidligere sønner.

Slettås-reviret har tidligere vært klassifisert som et helnorsk revir, men i oktober i år, og tidligere i sommer og høst, var det mye som tydet på at revirgrensene også omfattet de nordvestligste deler av Värmlands län i Sverige.

– Dette er med andre ord nå et mulig grenserevir. Kommende sporing og supplerende DNA-analyser vil forhåpentligvis avklare dette, sier Wabakken.

Ulv i Agder, Oppland og Telemark

I områder utenfor forvaltningsområdet for ynglende ulv i Norge er det i perioden fra 1. oktober påvist ett dyr i Aust-Agder (skutt), én ulv er sporet i Etnedal i Oppland og én er sporet i Skien i Telemark.

– Det kan være samme ulv som er sporet i Oppland og Telemark. Det kan vi få svar på etter hvert som overvåkingsarbeidet skrider fremover, sier Wabakken.

Rapporten kan lastes ned fra rovdata.no:

Ulv i Norge pr. 15. november 2013. Foreløpige konklusjoner for vinteren 2013/2014. Rapport 1. Høgskolen i Hedmark.

Færre jervekull enn på mange år

Det er i år registrert 44 kull med jervevalper, og det er en stor nedgang fra rekordåret 2012, da det ble påvist 68 kull.

– Vi må helt tilbake til 2002, da det ble registrert 30 kull med valper, for å finne færre. Siden den gang er det registrert godt over 40 kull med valper hvert år, forteller Morten Kjørstad, leder i Rovdata. I 2011 ble det registrert 58 kull, mens det i 2010 var 66 kull.

Over bestandsmålet

Årets antall jervekull er likevel over det nasjonale bestandsmålet på 39 kull med jerv i Norge hvert år, som Stortinget har slått fast.

På fire av de 44 lokalitetene hvor det er registrert kull i år, er tisper og/eller valp(er) avlivet ved hiuttak i vår.

Kraftig nedgang i nord

Det nasjonale bestandsmålet for jerv er fordelt på fem av åtte forvaltningsregioner for rovvilt i Norge. Mens det er mindre endringer i antall valpekull i de fleste rovviltregionene sammenlignet med fjoråret, er det en betydelig nedgang i region 8, som består av Troms og Finnmark.

– Det er i år registrert 11 kull i de to nordligste fylkene, mot 28 kull i fjor. I Finnmark er det ikke registrert et eneste jervekull i år, forteller Kjørstad.

Fellinger og dårlig vær

Nedgangen i rovviltregion 8 og i Finnmark spesielt kan ha flere årsaker. Det er felt mange jerver i fylket de siste par årene og en del av de felte dyrene har vært tisper. Vanskelige registreringsforhold i vår, med ustabil vær, har gjort registreringsarbeid og sporing på snø utfordrende. Hvor mange jervetisper som får valper kan også variere betydelig mellom år.

– Hos jerv er det en varierende andel av de voksne tispene som får valper hvert år. Tispenes alder og tilgangen på mat i perioden før reproduksjon er to av faktorene som påvirker hvor stor andel av tispene som føder unger, sier Kjørstad.

Nedgang i bestanden

Hvor stor den norske jervebestanden er, blir beregnet ut fra hvor mange jervekull

som blir registrert hvert år. Beregningene tar utgangspunkt i hvor mange jerver det er i en bestand for hver tisper som føder valper, og blir gjort med utgangspunkt i et gjennomsnitt av antall registrerte kull for de tre siste årene.

– Den norske bestanden består nå av cirka 350 voksne individer, og dette er en nedgang fra omkring 400 dyr i 2012, sier Kjørstad.

Bruk av gjennomsnittstall for de tre siste årene gjøres for å minske effektene av store årlige variasjoner i antall registrerte

Norsk-svensk rovdyr-overvåking er i gang

I vinter blir både gaupe og jerv overvåket med felles metoder i Norge og Sverige. Til neste år kommer de felles bestandstallene.

Det er mannskaper fra Statens naturoppsyn (SNO) i Norge og länsstyrelsene i Sverige som skal utføre det meste av arbeidet i felt. Nylig var registreringspersonell fra begge land samlet i Östersund i Sverige for å gå gjennom de siste detaljene i metodene for årets registreringer.

– For første gang har registreringspersonell fra hele Norge og Sverige møttes og delt erfaringer og sammen gjennomgått vår nye og felles overvåkingsmetodikk i detalj. Slike felles møter er nødvendige for å sikre at arbeidet blir gjennomført på samme måte, og fra nå av vil det bli arrangert tilsvarende møter hvert år, sier Morten Kjørstad, leder i Rovdata.

I tillegg til representanter fra SNO og svenske länsstyrelser var Rovdata og Miljødirektoratet til stede fra norsk side, og Naturvårdsverket og Viltskadecenter fra svensk side.

Unikt samarbeid

Rovdyrene i Skandinavia vandrer som kjent uanfektet av landegrenser og det er derfor naturlig å snakke om felles bestander av artene. Felles metoder i overvåkingen gjør det mulig å sammen-

kull, fordi det ikke trenger å være noen klar sammenheng mellom årsvariasjoner i antallet kull og bestandens størrelse.

– Endringen i antall voksendyr skyldes at det utgår et år med 66 ynglinger i 2010 og kommer til et år med 44 ynglinger i 2013 i datagrunnlaget for bestandsestimatet, avslutter Kjørstad.

Jervebestanden blir også overvåket ved hjelp av DNA-analyser av innsamlede ekskrementer og hår funnet på snøføre etter nyttår. Resultatet fra innsamlingene sist sesong skal være klart før årsskiftet.

stille resultatene og gi et helhetsbilde av bestandene på skandinavisk nivå.

– Det at vi nå gjennomfører arbeidet likt på begge sider av grensen, og at vi også har utviklet felles databaser for lagring av data, er unikt. Det vil gi myndighetene i begge land mulighet til en økt presisjon i forvaltningen av artene fremover, sier Kjørstad.

Skandinaviske arbeidsgrupper

Veien mot målet om en felles overvåking startet ved at Miljødirektoratet og Naturvårdsverket nedsatte to arbeidsgrupper med eksperter fra Norge og Sverige, som skulle utarbeide forslag til felles og bedre metoder for overvåking av artene gaupe og jerv.

– Tilsvarende arbeidsgrupper er i år nedsatt for artene brunbjørn og ulv. Disse arbeidsgruppene har nylig levert sine anbefalinger til Miljødirektoratet og Naturvårdsverket, og fra og med neste år vil også disse artene bli overvåket med like metoder i begge landene, forteller Kjørstad.

Alle arbeidsgruppene har i utarbeidelsen av deres forslag fokusert på å ta vare på det som i dag fungerer, tatt hensyn til nåværende roller og organisering av overvåkingsarbeidet – og ikke minst på å lære av hverandres feil. Arbeidsgruppene har lagt særlig vekt på måter å ivareta lokal-kunnskap og styrke den lokale deltakelsen i overvåkingen av artene.

Ulve- konferanse i Slovenia

Ulvene påkalles på slovensk vis i områdene sørvest for Masun.

Tekst & foto: Lennart Fløseth

Den 25.–27. september 2013 arrangerte Bioteknisk fakultet i Ljubljana i Slovenia en internasjonal konferanse om ulv i kalksteinsgrottebyen Postojna. «Wolf Conservation in Human Dominated Landscapes» samlet nærmere 200 deltakere fra alle hjørner av Europa. Foruten Europa var det også tilstede forskere fra USA og Saudi-Arabia.

Konferansen belyste en rekke problemstillinger knyttet til ulv, men også arter som brunbjørn og gaupe ble viet en del interesse. Norge var for så vidt godt representert med forskere fra Høgskolen i Hedmark på Evenstad samt vår forening. Berit Lind, Christin Valsjø, Hilde Hagelin, Erling Mømb, Espen Dahl og undertegnede med datter representerte Foreningen Våre Rovdyr. Det er mange år siden sist foreningen kunne delta på en slik samling.

Programmet var tettpakket. De to første dagene var det en maraton i presentasjoner av forskningsresultater om ulv. Uinnvidde ville fort kunne spore av i jungelen av faguttrykk og ikke minst av tempoet. Min datter og jeg fikk et lite avbrekk på slutten av den andre dagen. Da reiste vi opp til Predjamski Grad, et pittoresk slott ved foten av ei kalksteinsklippe med bakenforliggende grotter. Inne i grottene fikk vi studere flaggermus som hadde ankommet for sin vinterdvale. Hva forelesningene

angår, hadde jeg størst utbytte av den siste kvelden da vi kom tilbake fra Predjamski Grad. Da viste franskmannen Jean-Marc Landry filmsnutter fra De franske Alper. Ved hjelp av nattdokumentar (infrarød film) hadde han og hans team klart å avdekke en del interessante møter mellom ulv og gjeterhunder/sauer og gjeterhunder og villsvin. Filmene viste blant annet pyreneer-vokterhunder som jagde angripende ulver, og deretter kunne forfølge angriperne så mye som 2–3 km. Filmen viste også hvor sårbare ubevoktede sauer var hvis ulvene lyktes i å skille ut et dyr fra resten av flokken. Flokkene med minst tap til rovdyr var de som ble samlet sammen i nattkveer eller som provisorisk ble gjerdet inn for natta mens tre til fire vokterhunder tuslet rundt blant de hvilende og sovende sauene. Å se dette på film er verdt mer enn 1000 ord, og jeg skulle ønske vår forening kunne få kjøpt rettighetene til å kunne bruke noen dyrebare minutter av disse filmene her hjemme på berget. Denne ideen luftet jeg for Jean-Marc, og han var ikke avvisende til dette.

Foreningen Våre Rovdyr står nå overfor nye utfordringer med hensyn til den nye regjeringa og en ny sammensetning på Stortinget. Vi og resten av miljøbevegelsen må i løpet av vinteren få til møter både med landbruksminister Sylvi Listhaug og miljøvernminister Tine Sundtoft. Skal

vi komme noen vei, må vi fortelle hvordan andre land i Europa klarer å løse sine utfordringer med rovdyr versus beitedyr.

Ellers bød ulvekonferansen også på hyggelige møter mellom likesinnede mennesker og ikke minst en lærerik ekskursjon i de skogkleddede grenseåsene mot Kroatia sørøst for Postojna fredag 27. september. I dette terrenget ble vi blant andre guidet av Miha Krofel fra Biologisk institutt ved Universitetet i Ljubljana. Vi fikk se både bjørnehule, gaupemøkk, bjørnespor, gulpeboller fra slagugler, en villsvinsøledam og et utgravd jordvepsbol. Sistnevnte var tydelig bjørnens verk. I disse grenseområdene er det høy bjørnetetthet, 40 individer per 100 kvadratkilometer ble det meg fortalt. I denne sammenhengen fortalte Miha om at gaupene i området må jakte og nedlegge flere byttedyr en strengt tatt nødvendig på grunn av «kleptoparasitisme», først og fremst fra bjørn. Jeg vil tro våre hjemlige gauper får beholde mer av steika siden bjørne- og ulvetettheten stort sett er betydelig lavere her til lands.

Gledelig var også siste nytt fra ulveforskere i Tyskland. Ulvepopulasjonen telte nå mer enn 20 flokker! Altså betydelig mer enn i vårt land og Finland. Dessuten kunne de fortelle at mange store grunneiere i Tyskland var positive til ulven som art, og på ingen som helst måte så på dette dyret som uønsket i naturen.

Å få være med på denne konferansen sammen med dattera mi Lena Elise, og deler av styret, var veldig lærerikt. Jeg vil tro vi har noen gode poenger å servere våre styrende politikere i månedene som ligger foran oss som følge av denne turen.

Norske konferansedeltagere i kaffepausen onsdag 25. september. Fra venstre: Espen Dahl, Petter Wabakken og Erling Mømb.

Skoglandskap i nærheten av Sneznik, grensefjellene mot Kroatia.

Rovdyr i media

Velkommen til
åpent medlemsmøte på
Fredriksten Kro i Halden
torsdag 23. januar kl. 19.00.

Foredragsholder
Viggo Ree

deler med seg av sine erfaringer
fra et særdeles rikholdig arkiv.

På hvilken måte blir våre store
rovdyr framstilt i media? Hvilken
rolle spiller media i bestands-
utviklingen av våre rovdyr og i
opinionsdannelsen for og i mot
rovdyr i norsk natur?

Det er gode parkeringsforhold.
Stedet ligger like ved inngangen
til Fredriksten Festning.

FVR

Tyst fra GPS-ulver

Skandulv merket fem av ulvene i det
såkalte Slettås-reviret i Hedmark i februar
2013. I henhold til avisen *Sør-Østedal* har
Skandulv nå mistet GPS-forbindelsen til
alle disse ulvene. Livstegn ble registrert
nord for Osensjøen i august og senere ved
Evertsberg i Sverige. Seneste registrering
ble gjort ved Höljes i Sverige 4. november.
Det er en klar mulighet for at senderne har
sluttet å virke, men Skandulv utelukker
ikke illegal jakt.

EU og svensk ulvejakt

EUs miljøkommisjon sier til Sveriges
Radio Ekot at svensk lisensjakt på ulv i
dagens situasjon sannsynligvis vil være et
brudd på EUs regelverk i og med at det i
lengre tid har pågått en rettsprosess om den
svenske ulvepolitikken. Prosessen kan føre
til at Sverige snart må møte i EUs domstol
siden kommisjonen anser at den svenske
ulvebestanden ikke har oppnådd positiv
bevaringsstatus.

Ulvetur

Foreningen Våre Rovdyr arrangerer
ulvetur med sporing lørdag 15.
februar i østlandsområdet. Nærm-
ere stedsangivelse avventes fram
til kort tid før arrangementet.

Hver deltager sørger selv for
transport til og fra. Skiutstyr,
niste og varme klær er nødvendig.

Påmelding via epost til yk@fvr.no
. Maksimalt antall er 30 deltagere.
Deltageravgift kr. 200.

Arrangementet er kun åpent for
medlemmer av FVR. Turdeltagerne vil
senest onsdag 12. februar få opp-
gitt møteplass og øvrige detaljer via
epost.

Talende prioritering I

En nokså interessant indikasjon på hvilke
prioriteringer den rød-grønne regjering-
en hadde på rovviltfeltet kom under
budsjettframleggelsen i høst. Rovvilt-
motstanderne i Folkeaksjonen ny rovdyr-
politikk (FNR) får en årlig millionstøtte
i tillegg til et seksifret beløp av selv-
este Miljødirektoratet. Men for 2014 ble
det til og med lagt opp til en økning fra
1.050.000 til 1.500.000 kroner for denne
organisasjonen. Det ser ikke ut til at den
nye regjeringen endret på dette i sin til-
leggsproposisjon og heller ikke gjennom
samarbeidsavtalen med Venstre og Kr.F.
Den nye regjeringen kuttet derimot noen
millioner på støtten til miljøorganisasjon-
ene, noe som heldigvis ble reversert i
avtalen med samarbeidspartnerne. Når det
gjelder Foreningen Våre Rovdyr (FVR)
la de rødgrønne ikke opp til noen økning
i driftsstøtten som ligger på rundt en
femtedel av FNRs, og den nye regjeringen
har ikke endret på dette – i alle fall ikke så
langt. Og det har for så vidt ikke manglet
på påtrykk i høst fra FVR når det gjelder
dette misforholdet mellom bevilgninger.
Moralen i regjeringsskretser kan vel da
synes å være at det åpenbart ikke skal stå
på pengene hvis man har som formål å
utrydde dyrearter.

Talende prioritering II

Landbruks- og matminister Sylvi Listhaug
har møtt en saueeier i Hedmark. Det har
visst gjort et uutslettelig inntrykk og hun
vil nå vil se nærmere på betingelsene for
felling av ulv.

– Dette går på livskvaliteten til de som bor
her, så vi blir nødt til å se på muligheter for
å utnytte rovdyrforliket bedre. Jeg kommer
til å jobbe aktivt for at det skal bli lettere
å felle ulv, erklærte Listhaug til NRK den
19. november. Hun dro deretter tilbake til
Oslo med løfte om å kjempe bøndenes sak
fremfor å skape bedre kår for rovdyrene.

FVR har merket seg at hun ikke har noen
tanker om livskvaliteten til de som ønsker
ulven hjertelig velkommen.

NASJONAL KONFERANSE OM ROVVILT, BEITEDYR OG SAMFUNN

13.–14. januar 2014

Rica Hotel Hamar

Fra programmet:

Statssekretær Lars Andreas Lunde, MD:
Rovviltforvaltning i ny regjering

Statssekretær Hanne Maren Blåfjell, LMD:
Landbruk i ny regjering

Petter Wabakken, Høgskolen i Hedmark:
Oppdatert bestandsstatus for ulv

Naturvårdsverket, Sverige:
Nytt fra svensk rovviltforvaltning og -politikk

Anders Skonhoft, NTNU:
Rovdyr og sauer – erstatning og konflikter

Ilka Reinhardt, LUPUS Wildlife, Tyskland:
The return of wolves and good
management practices in Germany

Kjartan Trana og Alette Sandvik:
Store rovdyr og natur
– i et annet samfunnsperspektiv

Arnstein Solem, Find My sheep:
Elektroniske sauebjeller

Miljødirektoratet:
Alternativer for en ny erstatningsmodell

Torkild Tveraa, NINA:
Reindrift, tap og produksjon
av tamrein i Norge

Debatter:

Ny erstatningsordning for sau og husdyr
– drøfting av høringsforslag

Differensiert forvaltning og prioriterte beiteområder.
Er det en evig konfliktsone eller er det mulig å løse?

Mer info og påmelding:

www.naturutvikling.no
lisbetba@online.no
93287255

NATUR, UTVIKLING & DESIGN

Vegårshei igjen

Onsdag 6. november ble det felt en
hannulv på 43 kg i Vegårshei kommune i
Aust-Agder. Dermed ble lisensjakten på
ulv i region 2 avsluttet (Aust-Agder, Tele-
mark, Buskerud, Vestfold). Vegårshei har
også gjort seg negativt bemerket tidligere
da man i 1984 felte trolig den eneste ulven
i Norge på det tidspunktet og der nota-
biliteter i bygda dro med seg skrotten til
Stortinget.

Vellykket ulvekveld i Østmarka

Fullt hus og god stemning

Av Berit Lind

Temakvelden 23. oktober 2013 på
Sandbakken skogstue i Østmarka
utenfor Oslo ble svært vellykket. Med
stappfullt hus og vel så det var det
utelukkende fokus på opplevelsverdi-
ene med ulv og formidling av kjennskap
og kunnskap om adferd fra utrolig gode
foredragsholdere!

Tuva Thorson fra Langedrag Naturpark
delte sine erfaringer om adferd og skilte
tydelig mellom domestiserte og «ville
ulver» på Langedrag. Hun var også
veldig tydelig på at forholdet hun har til
domestiserte ulver er kunstig og uten sam-
menheng med hvordan vi alle bør forholde
oss til vill ulv. Men samtidig tok hun frem
gode eksempler på hvordan hun kom-
muniserte som «flokkmedlem» og hvor
hårfine nyanser ulvene skiller ut gjennom
sin adferd. Selv om det var mange som var
positive til ulv denne kvelden, bidro Tuvas
adferdsforklaringer til å øke tryggheten til
de som måtte være mer engstelige. Sam-
tidig bygger dette opp under det positive
ved østmarkaulvene Fenris' og Frøyas
nærvær, og forhåpentligvis gikk en god del
skeptiske mennesker hjem med noen andre
og mer konstruktive tanker om ulv.

Christian Hillmann fra Fylkesmannen i
Oslo & Akershus fokuserte på forvaltning
av ulv og spesielt ulvene i Østmarka. En
god og viktig gjennomgang for publikum.

Øverst: Stor interesse for ulv. Mange måtte dessverre avvises ved døren grunnet plassmangel. Fotos: Lennart Fløseth.

Nederst: Berit Lind i Foreningen Våre Rovdyr deler ut påskjønnelser til de utmerkede foredragsholderne. Fotos: Lennart Fløseth.

Naturfotograf Geir Skillebæk hadde også
med seg store dotter med ulvpepels som
han hadde funnet på noen greiner inne
i et område hvor det tydeligvis hadde
vært mye aktivitet av hele ulveflokk
i Østmarka! Bilder av markeringer og
kadaver fra området var også med på å
gi oss en følelse av at ulvene ikke var så

langt utenfor vinduene på Sandbakken. En
stemningsfull ulvefilm fra Koppang- og
Gråfjell-flokken avsluttet foredragene og
det ble anledning til en spørsmålsrunde til
slutt.

Selv etter møtets offisielle avslutning
kunne de som ønsket stille ytterligere noen
spørsmål og det endte med at klokken var
ti før vi satte strek!

Tuva demonstrerte ulvehyl i avslutnings-
sekvensen for å vise til ulike kommunika-
sjonsformer ved uling. Til slutt begynte
bikkja på Sandbakken å stemme i ute på
gårdsplassen!

Tina Bru fra Stortingets energi- og
miljøkomité flankert av Foreningen Våre
Rovdyrs styremedlem Leif Jensen. Foto:
Lennart Fløseth.

Vandrefalk i Akershus og Hedmark i 2012 og 2013

Bestand, hekkesuksess og ungeproduksjon

Av Odd Frydenlund Steen

Prosjekt Vandrefalk Sørøst-Norge gjennomførte omfattende kartlegging og overvåking av vandrefalk i fylkene Akershus og Hedmark i 2013. I begge fylker ble det funnet nye par etter utvidet søk på potensielle lokaliteter. Spesielt bra resultat var det i Hedmark med sju nye påviste par. Hekkesuksessen var høy og ungeproduksjonen var god i begge fylker i 2013, på tross av en sein og kald vår som var en av tidenes våteste i mai og juni. Potensialet for ytterligere par må påregnes i begge fylker og derfor fortsetter feltarbeidet i 2014 for å få best mulig oversikt over artens status. I denne artikkelen oppsummeres hekkeresultatene i de to fylkene for 2012 og 2013.

Innledning

Prosjekt Vandrefalk Sørøst-Norge sorterer som et eget prosjekt under *Rovfuglgruppa i Buskerud, Telemark og Vestfold* som er en frittstående faggruppe av rovfuglinteresserte ornitologer. Gruppen er ikke tilsluttet noen miljøorganisasjoner. Prosjektet ble etablert i 1988 for fylkene Akershus (inkludert Oslo), Buskerud, Vestfold, Telemark og Østfold. Noen år seinere ble feltarbeidet utvidet til også å omfatte fylkene Aust-Agder, Hedmark og Oppland. Fram til dags dato har kartlegging og overvåking av reirplasser pågått kontinuerlig i disse fylkene. Prosjektet kunne notere sin 26. feltsesong med kartlegging og overvåking av vandrefalk i 2013. Våre resultater er formidlet til forvaltningsmyndigheter og interesserte lesere gjennom årvisse rapporter og fagartikler.

Vandrefalk ble i november 2010 tatt ut av rødlista av Artsdatabanken. På rødlista av 2006 var den plassert i rødlistekategorien NT (nær truet). Den figurerer nå under kategorien LC (livskraftig bestand) (Kålås mfl. 2006, 2010). Dette er jo i og for seg svært positivt, men at en art ikke lenger er

å finne på den nasjonale rødlista må ikke også innebære at den nå er uinteressant for den offentlige miljøforvaltningen. Vi mener at det er viktig å ha fortsatt fokus på artens videre utvikling og fortsetter derfor med å overvåke arten i ovennevnte fylker. I 2013 har innsatsen hovedsakelig blitt lagt til fylkene Akershus, Hedmark og Aust-Agder. I denne artikkelen gjengir vi de viktigste resultatene fra feltarbeidet i de to førstnevnte fylkene.

Målsetting og feltmetode

Gjennom mange år har prosjektets hovedmålsetting vært å kartlegge bestand, overvåke hekkende par og følge bestandsutviklingen. Det har i tillegg vært mye fokus på å registrere kullstørrelsen på hekkplassene, det vil si store reirunger eller flygedyktige unger. Dette har også vært hovedfokuset i 2013. Ved å samle inn data på dette får vi god innsikt i om bestanden øker eller avtar.

En del mer ressurser er denne sesongen lagt ned på søk etter nye etableringer, og et stort antall potensielle lokaliteter er derfor kontrollert. Våre registreringer på hekkplassene foretas på god avstand fra hekkebergene hvor reirene er lokalisert. Det brukes gode kikkerter og teleskop med zoom for å kunne gjøre mest mulig detaljerte observasjoner.

Feltarbeidet foregår i perioden mars til august og følger i grove trekk framgangsmåten beskrevet av Hardey mfl. (2009). Kontroll av kjente lokaliteter starter allerede i mars, da vi erfaringsmessig vet at de første falkene er tilbake på hekkplassene på denne tiden. I de aller fleste tilfeller vil vi ha konstatert om det er par på lokalitetene i løpet av denne måneden og første halvdel av april. I denne tidlige fasen av hekkesesongen vil det vanligvis være en del aktivitet å se på lokalitetene, som for

Foto: Børre Østensen.

Foto: Børre Østensen.

eksempel fremvisningsflukt, bytteoverlevering, parring og tiggelyder som avslører om lokaliteten er besatt av par.

I løpet av april starter selve hekkingen og innen 20.–25. april har de fleste par normalt lagt egg. Ved eventuell omlegging kan imidlertid dette skje i begynnelsen av mai. Etter egglegging blir det atskillig mer stille på hekkeplassene. Det kan gå timer mellom hver gang det skjer noe som involverer begge hekkfuglene. Oftest ser man bare det ene individet som sitter stille i hekkeberget. Av og til er det vanskelig nok å finne denne falken, som oftest er hannen siden hunnen tar mesteparten av rugingen. Det

kan derfor være en tålmodighetsprøve å sitte så lenge at man får konstatert falk på lokaliteten, og ikke minst om paret ruger.

Feltarbeidet er derfor mest krevende i denne fasen av hekkesyklusen. Av kapasitetsgrunner har vi vært nødt til å tone ned oppfølgingen av hekkeplasser i denne tidlige rugefasen, og heller bruke ressursene på oppfølging seinere i sesongen. Etter klekking tar aktiviteten seg opp igjen og i siste halvdel av ungenes reirtid (ca. 40 dager) er aktiviteten størst og falkene vanligvis lette å oppdage. Den beste perioden for registrering av antall flygedyktige unger (forutsatt hekkestart fra medio april) i

tidsrommet fra slutten av juni til midten av august. Med nedtoning av våre registreringer under rugefasen mister vi ganske sikkert en del informasjon på hekkeplasser der hekkforsøk mislykkes. Nå er det uansett vanskelig å ha så tett oppfølging at vi klarer å finne ut av hvorfor enkelte par mislykkes.

Resultater

Akershus

Det har nå vært flere år med god oppfølging av vandrefalk i Akershus fylke. Sju lokaliteter var kjent per 2011 (Steen 2012). I 2012 kunne vi fastslå at det var etablert vandrefalk på 10 av til da 11

kjente lokaliteter. Dette inkluderte også fire nye lokaliteter som ble kjent under feltarbeidets gang. Dette var en svært positiv utvikling for andre år på rad i Akershus. Det var trolig par på minst ni lokaliteter og av disse var det sju hekkinger. Vi kunne notere kjent hekkeresultat på seks lokaliteter med til sammen 12 flygedyktige unger (tabell 1). Ungeproduksjonen i Akershus dette året ble 1,2 flygedyktige unger/okkupert lokalitet (N=10), 1,71 flygedyktige unger/hekkforsøk (N=7) og 2,0 flygedyktige unger/vellykket hekking (N=6).

Med dette resultatet var det god motivasjon forut for sesongen i 2013. Sjøkk av kjente lokaliteter ble prioritert i feltarbeidet. Ved sesongstart i slutten av mars

Tabell 1. Kjente lokaliteter for vandrefalk i Akershus og Hedmark i 2012 og hekkeresultater.

	Kjente lokaliteter	Nye lokaliteter	Okkuperte lokaliteter	Etablerte par	Hekkeforsøk	Vellykkede hekkinger	Flygedyktige unger
Akershus	11	4	10	9	7	7	12+
Hedmark	8	1	7	5	5	5	13
Sum	19	5	17	14	12	12	25+

Merknad: Ungeproduksjonen i Akershus kjent for seks hekkeplasser. På den nye lokaliteten i Hedmark ble det bare sett en voksen vandrefalk, men antatt å være par der (bekreftet i 2013).

Tabell 2. Lokaliteter for vandrefalk i Akershus i 2013 med etableringer, hekkeaktivitet og ungeproduksjon.

Lok	Kommune	Par	Enslig	Hekking	Mislykket hekking	Flygedyktige unger
A-1	Eidsvoll	1		1		3
A-2	Frogn	0	0			
A-3	Bærum	1		1	1	
A-4	Sørums	1		1		1
A-5	Rælingen	1		1		3
A-6	Asker	1		1		2
A-7	Aurskog-Høland	1		1		3
A-8	Aurskog-Høland	1		1		1
A-9	Aurskog-Høland	0	0			
A-10	Aurskog-Høland	0	0			
A-11	Asker	1		1		4
A-12	Eidsvoll	1		1		1
A-13	Aurskog-Høland	1		1		3
Sum		10	0	10	1	21

var det fremdeles vinterlig vær. Besøk på utvalgte lokaliteter viste liten eller ingen aktivitet, og trolig ankom falkene seinere enn normalt til hekkebergene. En plan om omfattende feltarbeid i påskeuken måtte derfor endres og oppstarten med registrering av okkuperte lokaliteter strakte seg derfor over en lang tidsperiode, til en tid på våren da det ellers kunne ha blitt tid til mer aktivt søk etter nye lokaliteter. Den observerte forsinkelsen i ankomst hos falkene førte imidlertid ikke til noen vesentlig forsinket egglegging.

Foruten de nå 13 kjente hekkelokalitetene, har vi også besøkt en rekke tidligere kjente, potensielle hekkelokaliteter og besøkt noen nye, mulige lokaliteter.

Alt i alt brukte vi nok mindre tid i år enn i fjor til å oppsøke nye lokaliteter. Det skyldes dels forløpet av feltsesongen som beskrevet ovenfor, dels litt mindre tid enn i fjor og dels at de ennå ikke besøkte, mulige lokalitetene i det store og hele er lokaliteter som ligger litt kronglete til.

En rekordvåt juni skapte litt uro for at flere hekkinger kunne bli mislykket. Det skjedde ikke. Årsaken er nok at mange av reirhyllene i Akershus er godt overbygget eller godt drenerte.

Samtlige 11 kjente hekkelokaliteter og ytterligere omkring 20 potensielle hekkelokaliteter for vandrefalk i Akershus og Oslo ble undersøkt i 2013. Det ble funnet par på 10 lokaliteter, hvorav to lokaliteter var nye. På tre tidligere kjente lokaliteter ble det verken registrert par eller enkelt-

Hekkeberg ved trafikkert vei, H-2 i Hedmark. Foto: Odd Frydenlund Steen.

Utfarget vandrefalkhann på lokaliteten H-7 i juni 2013. Teleskopbilde. Foto: Odd Frydenlund Steen.

Hekkeberg langt til skogs, A-13 i Akershus. Foto: Yngve Kvebak.

individer, og det har ikke blitt registrert vellykket hekking på noen av disse lokalitetene tidligere år heller.

Av de 10 parene hekket ni vellykket mens et par mislyktes. Hos sju par kunne vi med sikkerhet fastslå antall unger i kullet mens det hos to par bare kunne bekrefte et minimumstall av unger. Totalt kom derfor

minst 21 unger på vingene i Akershus i 2013. Ungeproduksjonen på den enkelte lokalitet i Akershus framkommer av tabell 2. Ungeproduksjonen blir etter dette 2,10 flygedyktige unger/okkupert lokalitet (N=10), 2,10 flygedyktige unger/hekkeforsøk (N=10) og 2,33 flygedyktige unger/vellykket hekking (N=9). Dette betyr en passelig god økning i forhold til resultatet i

Tabell 3. Lokaliteter for vandrefalk i Hedmark i 2013 med etableringer, hekkeaktivitet og ungeproduksjon.

Lok	Kommune	Par	Enslig	Hekking	Mislykket hekking	Flygedyktige unger
H-1	Ringsaker	1		1		2
H-2	Ringsaker	1		1		3
H-3	Ringsaker	1		1		3
H-4	Ringsaker	0	0			
H-5	Stor-Elvdal	1		1		2
H-6	Engerdal	1		1		3
H-7	Hamar	1		1		3 (4)
H-8	Alvdal	1		1		3
H-9	Alvdal	1		1		3
H-10	Alvdal	1		1		1+
H-11	Tynset	1		1		3
H-12	Folldal	1		0		0
H-13	Rendalen	1		1		1+
H-14	Rendalen	1		1		1+
Sum		13		12		28+

Merknad: På lokalitet H-7 ble 4 unger flygedyktige, men en av disse ble funnet død noen dager seinere etter at den kolliderte med kraftlinjer ved hekkeberget.

Hekkeberg i Østerdalen, H-5 i Hedmark. Foto: Odd Frydenlund Steen.

2012, men det er viktig å være klar over at det var litt usikkerhet omkring antall unger i noen kull i 2012.

Hedmark

I 2012 ble det tidlig i sesongen konstatert at seks av sju kjente lokaliteter var okkupert av vandrefalk. I tillegg registrerte vi en enslig, utfarget vandrefalk på en hittil ukjent lokalitet i Alvdal kommune. Etter at ytterligere to inventeringsrunder var unnagjort seinere i sesongen – hver besto av tre feltdager – kunne vi konstatere at det var etablert fem par og en enslig vandrefalk på en lokalitet. Det ble gjennomført vellykket hekking på alle fem steder med par, og på tross av all nedbøren ble det produsert 13 unger. Dette tilsvarer en gjennomsnittlig ungeproduksjon på 2,6 unger/vellykket hekking. Det må karakteriseres som et svært godt resultat. Ser vi de to fylkene under ett for 2012 ble ungeproduksjonen 1,47 unger/okkupert lokalitet (N=17), 2,08 unger/hekkeforsøk (N=12) og 2,27 unger/vellykket hekking (N=11).

I 2012 ble det i liten grad foretatt besøk til potensielle lokaliteter. Prioritert dette året var å følge opp de lokalitetene som var kjent fra flere år tilbake. De systematiske registreringene som ble gjort i Hedmark i 2012 var med andre ord første år med tett oppfølging fra prosjektets side siden 2004-2005. Lokale ornitologer har heldigvis besøkt og kontrollert noen av disse de fleste årene i mellomtiden slik at vi har fått et visst inntrykk av hvordan situasjonen har vært for arten.

I 2013 ble det planlagt en langt mer omfattende kartlegging av vandrefalkens situasjon i Hedmark. Potensialet for arten er stort, og siden mange interessante berg av ulik størrelse i mange kommuner ikke er undersøkt fra vår side på mer enn 10 år, var det på tide med inventeringer i nye områder. Før dette ble gjennomført ble imidlertid de faste lokalitetene besøkt tidlig i sesongen.

Besøk på de sju tidligere kjente lokalitetene (fire i Ringsaker kommune, en i hver av kommunene Stor-Elvdal, Engerdal og Hamar; H-1 til og med H-7, jf tabell 3) avslørte at det var etablert par på seks lokaliteter. På to nærliggende berg i tilknytning til Mjøsa (H-4 og H-7), som tidligere har blitt definert som to adskilte

Lokalitet H-8, en av de nye hekkeplassene i Hedmark i 2013. Foto: Odd Frydenlund Steen.

Foto: Børre Østensen.

lokaliteter, var det falk bare på den østligste plassen (Hamar kommune). Avstanden er tilstrekkelig for at det kan etableres to par (erfart blant annet i Vestfold), men fram til nå har bare et par vært etablert. Vi tror derfor det dreier seg om alternering mellom to hekkeberg for ett og samme par. Flere ganger har vi sett at falk fra lokaliteten med hekking flyr til det «ledige» berget og sitter der som om det skulle være okkupert. På sikt kan dette endre seg ved at det faktisk blir to par her.

Midt i juli ble det gjennomført en tredagers inventeringsrunde i «nytt land» for å se om det var flere ukjente etableringer av vandrefalk, og det resulterte i ikke mindre enn fem nye lokaliteter med par, hvorav det var hekking og store ungekull på fire av dem. Tre av hekkeplassene ble funnet i Alvdal kommune, samt en lokalitet i hver

Hekkeberg i tilknytning til jordbrukslandskap i Hedmark, H-1. Foto: Odd Frydenlund Steen.

av kommunene Tynset og Folldal. På dette tidspunktet var det enten nylig flygedyktige unger på alle stedene, eller de satt faktisk fortsatt på reirhylla. Med andre ord et noe seinere tidspunkt enn normalt, men dette kan trolig tilskrives sein vår. Alle kull var dermed enkle å oppdage og likeledes var tidspunktet perfekt i forhold til optelling av antall unger.

Dette var et så godt resultat at det ble gjennomført ytterligere en inventeringsrunde kort tid etter på. Igjen ble det undersøkt i hittil ikke-undersøkte områder, og resultatet var nesten like positivt med to nye par til. Disse lokalitetene ble funnet i Rendalen kommune. Begge steder hadde ungene vært flygedyktige en stund og med sikker observasjon av bare én unge hvert

På en lokalitet ved Mjøsa (H-7) var hunnen fargemerket denne sesongen. Den hadde en tydelig lilla-farget kodering på høyre bein. Teleskopbilde. Foto: Odd Frydenlund Steen.

sted må dette betraktes som minimumsproduksjon. Ut fra sportegn på de to lokalitetene anses det som sannsynlig at det var flere unger i begge kull. Med disse to siste lokalitetene kom vi opp i sju nye lokaliteter med vandrefalk i Hedmark i 2013. Selv om vi hadde visse forventninger i forhold til nye par forut for sesongen, med bakgrunn i at deler av fylket har vært for dårlig undersøkt, var dette et resultat langt over forventningene. Så kan man jo spørre seg hvor lenge det har vært etablert vandrefalk på disse lokalitetene. Svaret på

det vet vi ikke, men sannsynligheten for at enkelte av parene har vært etablert noen år regner vi med er ganske stor.

Med disse bakgrunnstallene ble ungeproduksjonen meget god også i Hedmark i 2013. Ungeproduksjonen blir etter dette 2,15 flygedyktige unger/okkupert lokalitet (N=13), 2,33 flygedyktige unger/hekkeforsøk (N=12) og 2,33 flygedyktige unger/vellykket hekking (N=12). Ser vi begge to fylker samlet, med til sammen 21 ungekull der det var minimum 49 store reirunger/

Tabell 4. Fordeling av ungekullenes størrelse i Akershus og Hedmark i 2013.

Fylke	1 unge	2 unger	3 unger	4 unger	Sum kull
Akershus	3	1	4	1	9
Hedmark	3	2	7	0	12
Sum kull	6	3	11	1	21
%	28,6 %	14,3 %	52,4 %	4,7 %	100,0 %

flygedyktige unger, gir dette en gjennomsnittlig ungeproduksjon på 2,33 unger/vellykket par. Ungeproduksjonen/hekkeforsøk var 2,23 unger. Med bare en mislykket hekking av 22 totalt betyr det at 95,5 % av hekkeforsøkene var vellykket. Tatt i betraktning at forsommeren var svært våt er dette en overraskende høy suksess. Normalt ligger suksessen hos vandrefalk i Sørøst-Norge omkring 74–85 %.

Tabell 4 viser at nærmere 67 % av kullene besto av to og tre unger. Med noen registrerte minimumstall for størrelsen på ungekull i begge fylker var det trolig en enda høyere andel av kull med to og tre unger. Andelen av disse to kullstørrelsene er omtrent på nivå med det vi har sett tidligere år i en noe større sammenheng der data fra flere enn to fylker ligger til grunn. Forskjellen er først og fremst at andelen kull med tre unger er høyere enn tidligere (Steen 2008, 2012). Det er derfor ingen tvil om at vandrefalkene klarer seg bra og har gode utsikter med hensyn til ytterligere bestandsvekst i årene som kommer. Det tror vi selv om tallene vi gjengir her bare omfatter to fylker i Sørøst-Norge.

Ringmerking

Prosjekt Vandrefalk Sørøst-Norge har i mange år nå ikke prioritert å ringmerke ungekull. Likevel har enkeltpersoner eller ringmerkingsgrupper i noen fylker valgt å gjøre det hvis forholdene har ligget til rette for det. Og det er prisverdig, for det er faktisk gode sjanser til å få gjenfunn på vandrefalk, eller rapporter på hvor de befinner seg mens de er i live. Opp gjennom årene er det ikke få henvendelser vi har fått om både døde og levende vandrefalk som er ringmerket, og det betyr at det blir generert kunnskap om mange forhold omkring både enkeltindivider og populasjonen som sådan. I Hedmark ringmerket Trysil ringmerkingssgruppe et kull på tre unger 24. juni i Engerdal kommune. De ble ringmerket med fargeringer, og fikk svart-eloksert ring fra Stavanger Museum på høyre bein og blå kodering med inngravert tall- og bokstavkode på venstre bein. En del kull ble også ringmerket med samme fargekombinasjon i Aust-Agder i 2013.

Hekkeberg nord i Akershus, A-12. Foto: Yngve Kvebæk.

Nesten flygedyktig ungekull på lokalitet H-2 i Hedmark medio juli 2013. Teleskopbilde. Foto: Odd Frydenlund Steen.

På en lokalitet ved Mjøsa (H-7) oppdaget vi at hunnen var fargemerket denne sesongen. Se for øvrig eget bilde annet sted i denne artikkelen. Hunnfuglen hadde en tydelig lilla-farget kodering på høyre bein med det vi tolket som inskripsjonen (koden) «C8». Dessverre var det ikke mulig å få avklart fargen på ringen hun hadde på venstre bein, men den var tydelig slitt. Likevel var det sannsynlig at dette var en svensk-merket vandrefalk, og derfor ble det tatt kontakt med Peter Lindberg i «Prosjekt Pilgrimsfalk» i Sverige. Han mente at dette kunne være en falk ringmerket i 2007 på en hekkeplass i Orust kommun i Bohuslän. Denne hunnfuglen har derfor etablert seg om lag 40 mil lenger nord enn der hun ble født seks år tidligere. På andre lokaliteter ble det også sett etter fargemerkede falker, men ingen andre ble sikkert observert.

Videre arbeid i 2014

Vi planlegger å videreføre arbeidet med vandrefalk i fylkene Akershus og Hedmark også i 2014. Utviklingen er så positiv at vi synes det er viktig å følge dette videre. For det første tror vi ikke at vi har klart å finne alle etableringer. Det er enormt mange aktuelle steder et vandrefalkpar kan slå seg ned i begge fylker, og i løpet av en sesong er det umulig å oppsøke alle steder med et potensiale. For det andre er det etter vår vurdering også potensiale for ytterligere nyetableringer. Det er tydelig at populasjonen av vandrefalk fortsatt øker. Med

Hekkeberg ved jordbrukslandskap nord i Hedmark, H-11. Foto: Odd Frydenlund Steen.

god videre oppfølging skal vi klare å få oversikt over bestandssituasjonen i begge fylker kommende år. Men dette forutsetter fortsatt god hjelp fra rovfuglinteresserte ornitologer.

Takk

Fylkesmennene i Akershus og Oslo og Hedmark takkes for økonomisk støtte til gjennomføring av kartlegging og overvåking av hekkende vandrefalk i 2013. En spesiell takk rettes til Geir Sverre Andersen og Yngve Kvebæk som organiserte feltarbeidet i Akershus, og som selv gjorde en betydelig feltinnsats. I tillegg takkes disse personene for viktige feltbidrag: Ivar Johannes Knai, Jon Are Myhrer, Jan Klyve, John Martin Mjelde, Ketil Knudsen, Lars Lindland, Per-Willy Færgestad, Svein Dale, Thomas Lyche, Tor Skjetne, Trude Starholm, Vidar Svartberget, Øyvind Hagen og Arne Floden. Takk til grunn-eier Johan Mellbye som alltid viser stor interesse for vandrefalken og som lar oss kjøre bil over sin eiendom for å kunne

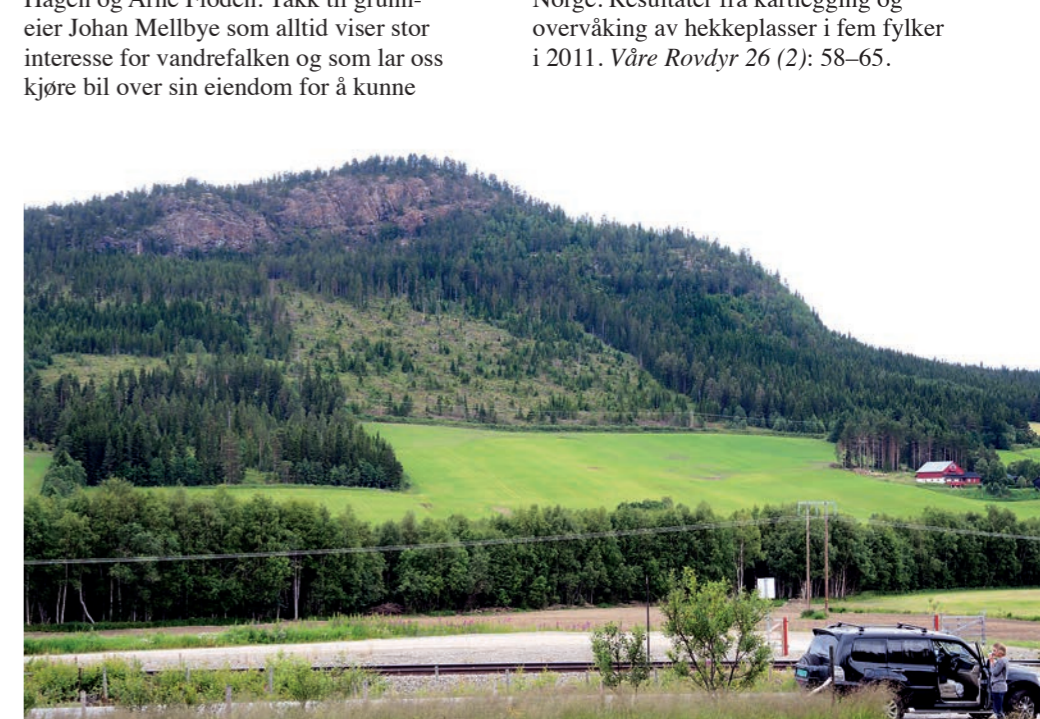

Nylig død vandrefalkunge drept mot kraftlinje ved H-7 medio juli 2013. Foto: Odd Frydenlund Steen.

utføre våre registreringer. Takk også til Børre Østensen som har stilt flotte bilder av vandrefalk til disposisjon.

Litteratur

- Harvey, J., Crich, H., Wernham, C., Riley, H., Etheridge, B. og Thompson, D. 2009. *Raptors: A field guide for surveys and monitoring*. Second Edition. Scottish Natural Heritage. 370 s.
- Kålås, J. A., Viken, Å. & Bakken, T. (red.) 2006. *Norsk Rødlister 2006 – 2006 Norwegian Red List*. Artdatabanken, Norge.
- Kålås, J. A., Viken, Å., Henriksen, S. & Skjelse, S. (red.). 2010. *Norsk rødlister for arter 2010*. Artsdatabanken, Norge.
- Steen, O. F. 2008. Vandrefalkens reetablering på Sør- og Østlandet. Bestand og ungeproduksjon i 2006. *Vår Fuglefauna 31 (2)*: 54–60.
- Steen, O. F. 2012. Vandrefalk i Sørøst-Norge. Resultater fra kartlegging og overvåking av hekkeplasser i fem fylker i 2011. *Våre Rovdyr 26 (2)*: 58–65.

Ny teknologi gir gaupesvar

Gauper kan være vanskelig å telle, fordi de forflytter seg gjerne over flere hundre kvadratkilometer store leveområder. Kartleggingen og overvåkingen av arten i Norge i dag er i stor grad basert på sporing på snø, og i områder med lite eller ingen snø er overvåkingen utfordrende.

Forskere i NINA har derfor i flere år testet ut viltkameraer som en mulig ny overvåkingsmetode for gaupe i snøfattige områder.

Fotograferer gaupene

– Vi tester om viltkameraene fanger opp gaupene som lever i området, og studerer bildene for å skille gaupene fra hverandre gjennom flekkemønsteret i pelsen. Hver gaupe har sitt unike flekkemønster. Det gir oss håp om at vi i framtiden kan beregne det totale antall gauper i et område ved hjelp av fangst-gjenfangst-statistikk basert på individgjenkjenning, forteller seniorforsker John Odden i NINA, som også er leder for den norske delen av forskningsprosjektet Scandlynx.

Forskerne har de tre siste årene hatt viltkameraer stående ute i deler av Akershus og Østfold sørøst for Oslo, og sist vinter ble prosjektet utvidet til også å omfatte deler av Vestfold, Buskerud og Telemark. Kameraene står med cirka en mils mellomrom i forsøksområdene og utløses av en kombinasjon av varme og bevegelse. De er satt ut på steder der forskerne vet at gauper gjerne vil passere.

Lovende resultater

Siden november 2010 har viltkameraene tatt mer enn 200 bilder av gauper, og prosjektet ser ut til å kunne fange opp de fleste familieguppene i områder med kamera.

– I år følger vi tre hunngauper merket med GPS-halsbånd innenfor studieområdet. Alle tre fødte unger i mai, og vi har faktisk allerede fått unike bilder av alle familiene på kameraene våre, sier Odden.

Levde tett på bebyggelse

Viltkameraene har under uttestingen tatt mange sjeldne bilder av en art som de færreste får se eller festet til film ute i naturen. Noe av det mest spesielle som er

fotografert så langt er ei gaupemor med unger som har levd tett på bebyggelsen i Vestby kommune i Akershus.

– Bildene viser ei hunngaue, som er merket med et av våre GPS-halsbånd, sammen med to unger. Familien levde tett opp til mennesker og menneskelig aktivitet hele sommeren i år, forteller Odden.

Ikke uvanlig

Det er ifølge Odden slettes ikke uvanlig at gauper oppholder seg nær mennesker og menneskelig aktivitet uten at vi mennesker oppdager dem.

– Det unike med disse bildene er snarere at de viser små unger sammen med moren ute i naturen og av hva de foretar seg. Vi kan se mor og unger sammen, lek dem i mellom, at moren bærer en unge i nakkeskinnet og at hun kvesser klørne mot ett tre. Alt er selvfølgelig helt vanlige aktiviteter hos ei gaupe, men jeg har selv aldri før lyktes å hverken se eller feste noe av dette til film i løpet av mine snart 20 år med forskning på gaupe, forteller Odden.

Data fra GPS-senderen viser at gaupemora fortsatt oppholder seg innenfor Vestby kommune og nabokommunene, men kameraene er ikke undersøkt på en stund og Odden vet derfor ikke om det er tatt nye bilder av familien i det siste. Forskerne lar det gå flere uker mellom hver gang kameraene sjekkes for å forstyrre minst mulig i områdene.

Flest gauper rundt Oslofjorden

I motsetning til hva mange tror, så er det i områdene rundt Oslofjorden, hvor det er tette bestander av rådyr, at potensialet for å ha de største tetthetene av gaupe i Norge er størst. Det er i disse befolkningstette områdene, med mye spor fra både mennesker og dyr og variable snøforhold, at også utfordringene knyttet til overvåkingen av gaupe kan synes å være størst.

Gaupemor med unger. Foto © <http://viltkamera.nina.no/>

Det har derfor vært et ønske fra overvåkingen og fra forvaltningens side at det testes ut alternative metoder til dagens sporing av gaupe på snø i slike områder.

Har fotografert ulver i Østmarka

Viltkameraene til gaupeprosjektet har gjort flere oppsiktsvekkende funn under testperioden. Det siste halve året er det blant annet tatt flere titalls bilder av ulvparet og valpene som har etablert seg i Østmarka, rett utenfor Oslo.

– En viktig «biefekt» av metoden vil kanskje også være overvåking av andre arter. Kanskje vil vi kunne følge endringer i bestandene hos arter som rådyr og rev også? Eller kanskje også ulven? undrer John Odden.

Sletter bilder av mennesker

Det er ikke problemfritt å sette opp viltkameraer for å overvåke dyr i naturområder hvor det også ferdes mennesker. Dette er noe som forskerne har tatt hensyn til ved utplasseringen av kameraene.

– Vi tar personvern hensyn på alvor. Kameraer settes ikke opp på steder hvor vi forventer mye trafikk av folk, og alle steder skiltes. Eventuelle bilder av mennesker blir slettet, forsikrer Odden.

Flere kameraer blir satt ut

Dette første pilotstudiet av viltkameraprojektet skal nå utvides, og forskerne er i ferd med å sette ut kameraer i større deler av Østfold og Akershus ved hjelp av lokale ivrige gaupesporere. Prosjektet har også nylig fått midler til ett nytt studieområde i Oppland.

Alle dyrebilder tatt av viltkameraene legges ut på nettsiden <http://viltkamera.nina.no/>, med unntak av i tiden hvor dyrene får unger. En foreløpig rapport fra arbeidet publiseres før jul.

FVRs rovfugl-mottak

Foreningen Våre Rovdyr anlegg for rehabilitering av rovfugler ble etablert i 1994 og er stadig aktivt. Geir Sjøli m/familie står for driften av mottaket som befinner seg i Nes på Romerike. Her behandles og rehabiliteres syke eller skadet rovfugl som man i utgangspunktet har gode forhåpninger om skal klare seg etter hvert. Geir holder også av og til foredrag om mottaket og om rovfugler generelt (bildet).

Begrunnelsen for etablering av et slikt mottak er flerdelt. Nyttene i forbindelse med rehabilitering av viltlevende dyreindivider kan sikkert diskuteres i en økologisk sammenheng. For særlig utsatte arter er det imidlertid rimelig å forvente positive effekter ved å yte en ekstra innsats på individnivå. Samtidig stifter naturforvaltere, organisasjoner og andre relevante instanser bekjentskap med et stadig tilbakevendende problem

Geir Sjøli under et foredrag om rovfugl i høst. Foto: Marius Sjøli.

når man mottar henvendelser fra allmennheten. Hvilke råd skal man gi hvis noen f.eks. finner en skadet rovfugl. Hvor kan fuglen behandles? Hvem betaler transport og behandling? Hvordan er utsiktene for individet? Skal man tilrå avlivning? Sistnevnte alternativ er særlig uheldig når det gjelder rovfugler i lys av den omtale man gir disse artene generelt – behovet

for vern, spesielt utsatt for faunakriminalitet, grad av truethet osv. Under enhver omstendighet ligger det en betydelig signaleffekt i å vise vilje til å yte en ekstra innsats også på individnivå for arter som man i andre sammenhenger understreker viktigheten av å verne om. Noe annet vil trolig vanskelig bli forstått.

Aktuelt å felle bjørn til våren

Miljødirektoratet vurderer å åpne for ekstraordinære uttak av bjørn til våren. I år er det totalt felt fire bjørner i Norge.

– Vi har sett på omfanget av skader som bjørn har forårsaket denne beitesesongen. I tillegg har vi hatt dialog med rovviltneemdene og fått en vurdering av prioriterte beiteområder som kan være aktuelle for ekstraordinære uttak av bjørn, sier Ellen Hambro, direktør for Miljødirektoratet.

I enkelte prioriterte beiteområder er det påvist flere bjørneskader på sau denne beitesesongen, sammenlignet med tidligere år. Særlig gjelder dette områder i trøndelagsfylkene og i Oppland, i grensestrøkene mot Hedmark. Direktoratet ser spesielt på disse områdene.

Stortinget har lagt opp til at lisensfelling skal være hovedvirkemidlet for å regulere bestanden av bjørn i Norge, og i år åpnet Miljødirektoratet og rovviltneemdene for lisensfelling av totalt 18 bjørner. Lisensfelling ble avsluttet 15. oktober. To bjørner er felt av den tildelte kvoten, begge i Stor-Elvdal kommune. I tillegg er to individer blitt skutt på skadefelling i løpet av sommeren.

De siste årene har antall registrerte bjørn i Norge gått ned. Gjennom rovviltforliket

er det bestemt at bestandsmålet skal være 13 årlige ungekull. Basert på tall fra innsamlet DNA-materiale om kjønn og antall, og en modell for beregning av ungekull, er det estimert at seks kull ble født i Norge i 2012.

– Ekstraordinære uttak av bjørn vurderes bare i prioriterte beiteområder. Innenfor de prioriterte bjørneområdene må vi være varsomme med uttak av bjørn. Da kan vi sikre en ønsket vekst i bestanden og nå målsettingene, sier Hambro.

Av rovviltforliket går det fram at ekstraordinære uttak av bjørn kan tillates i enkelttilfeller etter at lisensfellingsperioden er over, dersom det er sannsynliggjort et konkret skadepotensial på husdyr eller tamrein. Både skadefelling og ekstraordinære uttak er tiltak som kan iverksettes i prioriterte beiteområder.

Ved vurdering av om det skal iverksettes ekstraordinære uttak, skal det legges vekt på skader inneværende år, utviklingen i påviste skader, forebyggende tiltak som er iverksatt, hvor mange bjørn som er felt inneværende år og hvordan skadebildet har utviklet seg etter felling. Hensynet til bestandsmålet er selvsagt også sentralt.

Stor flokk

En flokk på hele 13 ulver skal visstnok være observert i Sverige i november. Det dreier seg om det såkalte Sjøsvedenreviret i Hälsingland. Opplysningene er imidlertid ennå ikke kvalitetssikret, men hvis det stemmer vil det være den største flokken som er registrert i Skandinavia i nyere tid.

Alfaparet i reviret er søsken og antallet rimer dårlig med erfaringer om produktivitet og innavl. Imidlertid kan forklaringen være at fjorårsvalper fortsatt holder seg i familieguppen. Dessuten kan man ikke utelukke at et nytt alfapare har erstattet et av de gamle.

Mer ulv = mer sau

Svenska Rovdjursforeningen har sammenstilt utviklingen i saueholdet i Sverige. Vårt naboland har som oss den samme krisemaksimering og de samme myter om distriktstærningenes kommende endelikt som følge av ulven. Men i de områder ulven befinner seg i Sverige har antallet sauer steget fra 70.000 til 110.000 siden år 2000. I samme periode og samme område økte ulvebestanden fra 75 til 325 individer. Sauetallet har med andre ord økt med 55 % i en næring som sies å være på vei mot avgrunnen på grunn av ulv.

Uttak av vill mink

En svartelistet art som bør og kan fjernes fra mange verneområder

Tekst & foto: Tom Aurebekk Udø

Jakt og fangst av mink har tradisjonelt først og fremst foregått ved hjelp av feller. Noen få, men ganske spesialiserte jegere, har drevet minkjakt med hund av ymse raser. Felles for det meste av minkjakten som har foregått er at den har vært utført som ren fornøynelsesjakt, eller som spede forsøk på å redusere lokale minkbestander uten noe planmessig eller målrettet bakteppe.

Mink er svartelistet av miljømyndighetene. Den er en innført nordamerikansk art som har et dokumentert skadegjøringspotensiale på en del fuglearter, kreps og enkelte fiskebestander. Direktoratet for naturforvaltning (DN) lagde i 2011 en handlingsplan mot mink (DN-rapport 5–2011). Statens naturoppsyn (SNO) driver i tråd med denne uttak av villmink i prioriterte områder langs norskekysten. Undertegnede har lært opp SNO-personellet i minkjakt med hund og er innleid av SNO som minkjeger på heltid i vinter- og vårhalvåret.

Undertegnede har lang erfaring med minkjakt – familien har jaktet mink siden arten fikk rotfeste langs sørlandskysten på 1950-tallet. Da holdt min bestefar på. Min far og bestefar jaktet på 1960- og 1970-tallet, da pelsverdien utgjorde en god ekstrainntekt. Jeg har vært med og jaktet mink hver vinter siden midten av 1980-tallet og frem til i dag. Metoden som brukes under SNOs uttak av mink bygger på denne akkumulerte kunnskapen om hvordan man mest mulig effektivt jakter på denne arten.

Ikke bare smeigedager på Sørlandet! Her har jeg tatt en vrien hannmink på Ryvingen i Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde i Vest-Agder. Minken var vi etter i to sesonger. Det var siste individet i dette området. Utenfor Ryvingen ligger en liten holme som heter Slettingen. Her var det alltid hekking av teist før. Derfor er det ekstra viktig å holde minken borte fra dette området.

Når minkjakt med hund rendyrkes, dvs. når man bruker spesialtrente hunder og erfarne hundeførere, er den meget effektiv. Det er da mulig å ta ut siste mink i et område og i ettertid dokumentere dette, også det ved hjelp av hunder. Dette er gjort flere steder langs kysten. Nøkkelen til suksess er et metodisk og nitidig arbeid. Det finnes ingen snarveier.

Beskrivelse av metode

Metoden forutsetter at hund og fører er trent til å finneljakte mink.

Ved søk etter mink i et bestemt område, i de fleste tilfeller en øy/holme, lar man hunden søke fritt. Man bør likevel ha øyekontakt med hunden for å tolke søket og se hvor den beveger seg. Minken vil

ha dagleie under steiner, i fjellsprekker, i vegetasjon (ofte tett- og lavtvoksende einerbusker) i jordhull, brygger, plankestabler eller i bygningskonstruksjoner m.m. Hi med yngling vil ofte være i nærheten av pytter o.l. med ferskvann og på steder med litt dybde på jordsmonnet. Dagleier ligger vanligvis innen 100 meter fra stranden. En trent hundefører vil se hvor det potensielt kan være mink og vil mange ganger måtte lede hunden dit hvis denne har løpt forbi uten «god» vind. På større holmer/øyer vil hundefører gå i nærheten av stranden. På mindre holmer vil minken like gjerne være midt på som ved stranden da det er kort vei til sjøen uansett. Det er likevel en fordel å bevege seg i nærheten av sjøkanten slik at hunden kan fange opp sporstrengen fra vannet og opp til dagleiet (minken er i sjøen så

Nøkkelen til suksess er gode hunder. Her representert ved rasen finsk spets med Janka (3 år) og Foxy (12 år). Minken sitter her i eineren.

og si hver natt på næringssøk). På steder med gammel lukt etter mink (flere dager gammel opptil ca. en uke) vil hunden som regel bruke noe tid. Er det lukt fra siste døgn vil de fleste hunder være synlig ivrige, men forflytte seg og søke videre for å finne minken. Det er viktig at hundefører kan lese hundens oppførsel med stor presisjon. Når hunden finner minken, og helst bare når den finner minken, skal den gi los/klynke. Hunden må med andre ord være «ærlig». Retningen på hodet til hunden vil påvise hvor minken befinner seg når dagleiet eller hiet er funnet. Andre tegn som ivrig graving vil som regel også foregå i umiddelbar nærhet av hvor minken befinner seg. Ved jakt eller kjønnsbestemmelse av minken vil det å vite eksakt hvor dyret ligger være viktig for å kunne sette i verk tiltak som flytter på dyret slik at man kan se den/avlive den. Det finnes mange måter å flytte minken på. Noe av det mest effektive, særlig i ur, er en løvblåser. Munnstykket settes inn i systemet og man blåser inn luft. Det kan da være lurt å begynne forsiktig, for så å øke luftstrømmen hvis minken ikke kommer med en gang. Mange ganger kommer den ut bare man starter løvblåseren! Ellers er et

spett og et kubein hendig til å lage lyd og flytte på stein o.l. slik at minken forflytter seg dit man ønsker. Minken vil ofte rømme skjulestedet den er funnet i. Hunden må da være rask å forfølge minken slik at denne søker tilflukt i første og beste skjul. Får den for mye tid, kan den fort gå inn i steder hvor man ikke kommer til – f.eks. under hytter eller inn i brygger o.l. Tisper har en tendens til å være mer urolige og rømme fra skjulestedet fortere og oftere en hanner.

Som regel vil det være enkelt å avlive minken i gjemmestedet med kaliber 22 LR (ammunisjonstype). Hagle frarådes sterkt – særlig dersom det benyttes spisshunder fordi ørene deres er utsatt for lydskader. Spisshundene bruker også hørselen aktivt under jakten sin.

Hvis målet er å dokumentere tilstedeværelse av mink, går man også frem som beskrevet. Det trenger imidlertid ikke alltid være nødvendig å ha fysisk kontakt med minken. Spor og sportegn som hundefører og hund finner vil ofte være nok for å si om området vanligvis huser mink. Skal man derimot taksere bestanden må man søke opp enkeltindividene.

Skal man undersøke og dokumentere at det ikke finnes mink i et område, vil man også gå frem på samme måte. Det er nødvendig å oppsøke alle potensielle plasser for minkleier og lete etter spor og sportegn (gress som er tråkket ned i ferdssårene fra sjø til dagleier, byttedyrrester og minkeksremitter). Man må også sørge for at hunden går med gunstig vind over hele arealet.

Finnes ingen spor eller sportegn samt at hunden ikke viser noe interesse i forhold til mink, kan man konkludere med at det ikke er mink der.

Når det skal dokumenteres at siste mink er fjernet fra et område er det av avgjørende betydning hvor stort område er og hvor lettsøkt det er for hunden (her menes om det er mange dagleiemuligheter, grov og dyp ur, mye jordsystemer fra mink tidligere o.l.). Følgende fremgangsmåter vil gjelde ved ulike forutsetninger:

Små (1–15 dekar) holmer eller større holmer med få skjulesteder:
Man søker gjennom området med hunden etter at antatt siste mink er tatt for å finne

ut om alle er fjernet. Dette kan gjøres dagen etter.

Store og mer oversiktlige holmer/øyer (15 dekar og større):

Man må vente omtrent en uke etter man mener siste mink er fjernet. Så går man på med hund igjen og søker systematisk over hele området. Det sees etter helt ferske spor (særlig byttedyrrester og ekskrementer ved gamle kjente dagleier). Hvis ingenting finnes og hunden ikke viser interesse som kan være fra gjenlevende mink skal man gå over en gang til. Nå trenger man imidlertid ikke vente en uke, det kan gjøres dagen etter. Finnes ingenting nå heller kan man konkludere med at minken er fjernet. Finnes mink ved gjennomgangen må hele opplegget følges nok en gang. Det vil også av og til kunne oppstå tvilstilfeller hvor hunden indikerer at det er mink i området, men ikke klarer å påvise skjulestedet. Det vil da være tilstrekkelig å vente til neste dag før man søker over området igjen og følger den øvrige prosedyren.

Ved sporsnø som har ligget minimum 48 timer vil det være tilstrekkelig å gå over en gang forutsatt at snøen ligger ned til bølgeskulpet og at så godt som alt arealet ned mot sjøkanten sjekkes. Man behøver heller ikke vente en uke etter at antatt siste mink er fjernet (men følgelig minimum 48 timer). Finnes ingen spor er området ikke bebodd av mink for øyeblikket. Man må være klar over at om dette gjøres i parringstiden (slutten av februar til ut mars) kan det godt være spor etter hannmink på vandring uten at stedet har fast tilhold av mink ellers i året.

Tidsbruk

Det er vanskelig å angi tidsbruk pr. areal-enhet ved metoden da mange variabler spiller inn. Hundens effektivitet, framkommelighet, antall potensielle dagleier/hiplasser, tetthet av mink og størrelse på holmen/øya er noen viktige variabler. I snitt vil man bruke mellom ca. 2–10 min/dekar på søket. Forskjellen i tid vil være stor ved søk i områder hvor mink har oppholdt seg siste døgn kontra minktomme områder. I tillegg kommer tidsbruk til organisering; fortøyning av båt, ilandbringning av hund og folk m.m.

Utstyr

For å avlive eller kjønnsbestemme minken i dagleiet må man som regel få den til å flytte på seg. Den vanlige utrustningen vil bestå av:

- Spett (kubain) til å flytte på stein m.m.
- Liten jordspade.
- En stav (type: brøytstikk) til å stikke inn å uroe minken med og dra ut død mink med (fester en krok i enden).
- En løvblåser (om man mener alvor)

Minkhunden

De fleste jakthunder vil kunne være brukbare minkhunder. Lukt etter mink har vist seg å virke interessant for mange hunder som ikke har vært preget på mink, eller som ikke har vært brukt på minkjakt før. Dreveren eller dachshunden man bruker på rådyrjakt, eller en vorsteh som går i fjellet på fugl, vil kunne fungere bra på minkjakt. Men skal hunden være til å stole på under minkjakt, må den likevel trenes og få erfaring med mink og minkjakt. Dette gjelder selvsagt også hundefører/jeger. Det handler mye om å tolke signalene hunden gir. Skal man ha en virkelig god hund, en minkspesialist, vil pregnancy og trainingen den får som unghund ofte være utslagsgivende.

Det er en stor fordel å bruke GPS-sender på hunden/hundene. Dette for å se hvor hunden til enhver tid befinner seg, men også for å dokumentere hvor den har vært i løpet av søket.

Visse kriterier har imidlertid noe å si for hundens effektivitet. Dette vil først og fremst være dens mobilitet og arbeidsmåte, dvs. om hunden bruker mye overvær (frittsvevende luktmolekyler) eller er veldig spornøye. Det siste vil gjelde for de drivende hunderasene, mens fuglehunder og spissshunder bruker mye overvær i jakten. Hunder som bruker overvær vil raskt kunne avsløre når minken forflytter seg. En svært viktig egenskap for hunden er også om den påviser eksakt hvor minken gjemmer seg i dagleiet. Noen hunder vil gi los ved dagleiet uten å markere nøyere for hvor minken befinner seg. Disse hundene vil være mindre effektive.

Det har vist seg at lette spissshunder som f.eks. finsk spets, er svært egnet som minkhund. På grunn av lett kroppsvekt, er den lite utsatt for å bli sårbent på de ru fjellene. Dette kan være et stort problem for bl.a. dachser. Hunder av rasen Vorsteh er også gode og effektive minkhunder. Små terriere brukes en god del – deres største fordel er at de kommer til hvor mange større raser ikke kommer til og kan på den måten presse minken ut av posisjon. Dessuten har de ofte svært mye jaktlyst, noe som av og til kan være et problem med enkelte andre raser.

Å benytte to hunder er en stor fordel. Det kan gjerne være to hunder av ulike raser som utfyller hverandres egenskaper. En duo kan for eksempel være en spisshund og en mer spornøye rase som dachshund eller drever. Den største fordelene med to hunder er at de raskere kan påvise minkens forflytninger. Flere enn to hunder er problematisk i forhold til kontroll og sikkerhet under skyting. To hunder kan være ille nok å ha kustus på i en «skarp» situasjon.

Hannmink skutt i ura. Så godt som alle mink blir avlivet i dagleiet, eller mens de gjemmer seg under bakken.

Viktigheten av å tenke sikkerhet for hunder og folk kan ikke understrekes for mange ganger.

Det er innlysende at man må ha kontroll på hvor folk og hunder befinner seg når man løsner skudd. Men det er flere farer som kan oppstå under minkjakt. Når man skal «jobbe» minken frem er man ofte nødt til å flytte på stein og andre løsmasser. Stein som ruller og flyttes kan lett treffe et hundebein og ødelegge resten av sesongen – og i verste fall hunden for godt. Ved bruk av små hunder som går inn i ura, slik som en terrier, er det livsviktig å ikke flytte stein og blokker som kan treffe hunden, eller stenge den inne.

Man må prøve å legge opp jakta slik at hunden ikke tar minken selv. Uhell kan skje, men vi kan gjøre vårt for å forhindre at det skjer. Ut fra et dyrevelferdsmessig synspunkt vil det ikke være ønskelig at hunden får tak i minken. Er det flere hunder under jakten, og de får tak i minken, blir det ofte slåssing og minken ender ikke sjeldent opp i to deler, mens hundene ender opp med en tur til veterinæren. Det beste er om hunden bare tar mink som er skadet fra før.

Man bør heller ikke la hunden herje med minken etter at den er skutt og bite den i stykker. Skinnen representerer en verdi og det bør vises respekt for jaktbytte.

Her er oppsumert noen egenskaper en god minkhund bør ha:

- Skal ha vidt nok søk og følge førers marsjretning.
- Kan forsvinne ut av syne, men bør komme innom fører jevnlig hvis det ikke er ferske spor.

- Skal påvise minkens posisjon eksakt når den er funnet.
- Skal bare gi los/klynke når den finner minken, helst ikke lose/klynke på gammel sporløype/sportegn.
- Skal raskt oppdage at minken rømmer gjemmededet.
- Skal raskt forfølge mink som rømmer skjulestedet og presse den til å ta nytt skjul.
- Skal alltid søke etter minken igjen hvis den først er funnet og har rømt gjemmededet.
- Bør påvise stedet på stranden hvor minken har flyktet i ut i vannet.
- Skal ikke fange minken selv.
- Må ha god evne til å ta seg fram. Kortbeinte hunder er best sammen med raskere hunder.
- Må være utholdende og ha stor jaktlyst. Utredning av sporene krever ofte mye arbeid av hunden.

Generelt

Som regel vil man måtte ta for seg områder som utgjør en «enhet» aronderingsmessig og ikke enkeltøyer/holmer i takserings- og utrydningsarbeidet. Dette skjer fordi flere øyer og holmer ofte inngår i en minks leveområde.

Er områdene utsatt for innvandring av nye individer vil det være en fordel å foreta utrydningsarbeidet i perioden etter nyttår og frem mot yngling. På denne tiden er territoriene satt og den flytende bestanden av individer vil være på et minimum. Skal man dokumentere om utrydding av mink i et område har vært vellykket, må man altså ha den årstidsmessige forskjellen i spredningspotensialet til en minkbestand i mente.

De som skal foreta minkdesimering bør sette seg inn i spredningsdynamikk og territoriesteder hos mink for å ha en forståelse av hva man kan forvente av bestandstetthet og spredningspotensiale.

Den teoretiske kunnskapen om hvordan tingene vanligvis er vil, som ved alt annet arbeid med ville dyr og dyrebestander, bli satt på harde prøver og vil måtte korrigeres en sjelden gang. Man lærer så lenge man holder på – og jo mer man lærer om en ting, jo mer variasjon og unntak blir man konfrontert med. Minkjakt er ikke noe forskjellig fra andre felt i så måte.

En siste henstilling: Mink er jaktbar hele året – ikke fangst eller jakt mink i yngletiden for moro skyld (mai–juni–juli). Selv om det er tillatt med jakt på denne tiden, er det også tillatt å bruke hodet. Minkunger som blir etterlatt lider akkurat like mye som hvilket som helst annet dyr.

Stor gaupekvote

Rovviltmemnda i region 2 (Aust-Agder, Telemark, Buskerud, Vestfold) har fastsatt vinterens fellingskvote på gaupe til 30 dyr. FVR har påklaget vedtaket og har i utgangspunktet lite til overs for felling overhodet i og med at nasjonal bestand er langt under målsettingen.

Danske ulvevalper?

En ny generasjon ulver har tilsynelatende sett dagens lys i dansk natur, skriver avisen *Jyllands-Posten*. En gruppe ulveentusiaster i nettverket Ulvetracking Danmark tok i oktober opp lyden av flere ulvehyl som skiller seg fra tidligere opptak og som de mener kommer fra valper. Det vil i så fall det første gang i nyere tid at det registreres ville ulvevalper i Danmark.

Thomas Secher, seniorforsker ved Naturhistorisk Museum, opplyser at det foreløpig ikke er funnet genmateriale etter hunnulver i landet. – Men når det er sagt er det heller ikke usannsynlig at det kan gjemme seg en tispe et sted og som vi ikke har registrert, sier han.

Kort prosess

Frostating lagmannsrett frikjente i slutten av oktober en politimann i Lierne for å ha skutt en hønehawk som gikk løs på noen høner. Siden han mente høna hauken satt på fortsatt var i live, var retten enig i at det dreide seg om nødverge.

Utvidet livsgrunnlag

Frostating lagmannsrett fastslo i november at det er statens ansvar å erstatte tapt sau i utmark utover normaltaket. En saueier hadde tapt 7 søyer og 48 lam i 2008. Han mente rovvilt hadde skylda, men fikk bare delvis rovvilterstatning – og det likte ikke de ulike landbruksorganisasjonene som trådte støttende og ressursrikt til. Resultatet er altså at dersom staten reduserer erstatningen må den bevise hvorfor tapet utover normaltaket ikke kan tilskrives rovdyr. Avisen *Nationens* euforiske beskrivelse av utfallet er nokså treffende: «Kan gi erstatningsbonanza i norske sauefjøs».

Det er vanskelig å se for seg at en slik dom kan bli stående, så FVR forventer at staten anker saken videre i rettsystemet.

FVRs flotte t-skjorte

Koksgrå med ulveakvarell malt av Viggo Ree. Tekst: Ulven – en naturlig del av norsk natur

*Str. S, M, L, XL
Pris kr 180 pr. stk. + porto*

Bestilles fra våre representanter i Østfold:

*Helga Riekeles
E-post: helgariekeles@me.com
Tlf.: 99 60 72 09*

*Stein Karlsen
E-post: stei-ka3@online.no*

Klistremerker

*Diameter: 12 cm
Pris kr 10 pr. stk. + porto*

Slettås-ulv skutt?

En av ulvene i det såkalte Slettås-reviret kan ha blitt avlivet illegalt. GPS-signalene fra ulven forsvant brått. – Vi har fått tips om at den er blitt skutt, men vi vet ikke om det er riktig, sier forsker ved Høgskolen i Hedmark, Petter Wabakken, til NRK 30. november.

Rein svindel?

Fra 2011 til 2012 ble det utbetalt nær 70 millioner kroner for tap av rein i Norge. De fleste av dem i Finnmark i henhold til Miljødirektoratet.

– Det er klart det er store beløp, sier Lars Bendik Austmo i Miljødirektoratet til *Dagbladet*. Tallene er hentet fra Rovbasen og skal benyttes i forbindelse med etterforskningen av et mulig svindelsak i Finnmark. Der har reinpolitiet innkalt et ukjent antall navngitte personer til avhør etter at flere reineiere har gjort krav på erstatning, mens de angivelig har drept reinen selv med en gaffel designet for å etterligne et gaupebitt.

Merking av ulv

FVR har bedt Miljødirektoratet om å la ulvene i Østmarka ved Oslo forbli umerket inntil videre. Ut fra en samlet vurdering mener FVR at de negative sidene ved merking av ulvene for tiden er større enn verdiene av innhenting av forskningsdata. Miljødirektoratet bør derfor inntil videre ikke gi tillatelse til merking av ulv i området.

Bonus

Norsk Bonde og Småbrukarlag og Norsk Sau og Geit har åpenbart et noe frynsete forhold til lovverket. I sommer ble det fra de lokale lagene i Nord-Fron i Oppland utlovet 10.000 kroner i skuddpremie for skadefelling av store rovdyr – fortrinnsvis til det kommunale jaktlaget, men også eventuelt andre jegere. Det er selvsagt klart ulovlig på flere plan, noe de fikk beskjed om. Men de har ikke på noen måte gitt opp å påskjønne jaktlaget for fellingen av en ulv og en jerv og vil snarere overføre pengene øremerket «sosialt samvær» i stedet. Og det har åpenbart det kommunalt oppnevnte jaktlaget ingen problemer med. Påskjønnelsen kan visstnok brukes til en tilstelning med foredrag der alle som bidro i jakta blir invitert.

Spor etter oter og ulv på Finnskogen – en smakebit foran medlemmenes ulvesporings-tur 15. februar. Foto: Rune Bjørnstad.

Kjære

Som julegave i år har jeg valgt å donere kr til Ulvefondet.

Lobo og andre ulver er utrydningstruede. Jeg vil gi en gave som hjelper dem å overleve. Støtten fra deg og meg gir ulver som Lobo en tryggere fremtid.

GOD JUL!

Kjære

Jeg vet du setter pris på naturen.

Som julegave i år har jeg valgt å donere kr til Ulvefondet.

Den norske naturen trenger ulven for å fungere. Din og min støtte er med på å ta vare på ulvens plass i naturen.

GOD JUL!

ULVEFONDET

Ulvefondet er dannet av Foreningen Våre Rovdyr. Fondet støtter forskning, informasjonsarbeid og prosjekter for å redde ulven i Norge.

Foreningen Våre Rovdyr jobber for å bevare ulven og andre rovdyr, og er høringspart for offentlige myndigheter i rovdysaker.

Foreningen utgir også tidsskriftet Våre Rovdyr, og arrangerer ulvesporing for medlemmer.

Les mer og bli medlem på www.fvr.no.

På vegne av ulven og rovdirene: Tusen takk for støtten!

ULVEFONDET

Ulvefondet er dannet av Foreningen Våre Rovdyr. Fondet støtter forskning, informasjonsarbeid og prosjekter for å redde ulven i Norge.

Foreningen Våre Rovdyr jobber for å bevare ulven og andre rovdyr, og er høringspart for offentlige myndigheter i rovdysaker.

Foreningen utgir også tidsskriftet Våre Rovdyr, og arrangerer ulvesporing for medlemmer.

Les mer og bli medlem på www.fvr.no.

På vegne av ulven og rovdirene: Tusen takk for støtten!

Foreningen Våre Rovdyr

Ledelse

Styreleder
Lennart Fløseth, Balaklava 7, 1513 Moss
p 69 27 02 00, mob 41 37 28 45

Kasserer
Morten Ree, Varsmoen 10, 7332 Løkken Verk
mob 48 17 79 73

Styremedlem
Arne Flor, Bergstien 18, 4842 Arendal
p 37 03 16 95, mob 48 11 12 35

Styremedlem
Erling Mømb, Østagerenda, 2485 Rendalen
p 62 46 82 12, mob 41 61 71 10

Styremedlem
Geir Sjøli, Sjøli, 2164 Skogbygda
p 63 90 85 35, mob 41 41 37 12

Styremedlem
Christin Valsjø, Hardlandsv. 2 B, 2615 Lillehammer
mob 90 53 95 83

Vararepresentanter
Toril Andresen, Gløtten 2, 1920 Sørumsand
mob 92 43 21 46

Espen Rolv Dahl, Nygata 50, 8618 Mo i Rana
mob 41 10 13 24

Leif Jensen, Roseberget 11, 1727 Sarpsborg
p 69 15 75 39, mob 41 47 22 35

Marius Sjøli, Stokstadv. 6 B, 2055 Nordkisa
mob 98 81 15 68

Daglig leder/redaktør
Yngve Kvebæk, Maridalsv. 225 C, 0467 Oslo
p 22 95 08 66, mob 91 54 41 91

Rådgiver
Berit Lind, Sophus Aars' v. 27, 0588 Oslo
mob 97 54 93 03

Rådgiver, samfunn og kommunikasjon
Hilde Valbjørn Hagelin, Haganv. 34, 2743 Harestua
mob 40 49 96 64

Informasjonskonsulent
Viggo Ree, Gomnesv. 139, 3530 Røyse
p 32 15 77 15, mob 98 64 57 75

Regionleder Troms og Finnmark
Therese Simonsen Rye, Utsikten 190, 9018 Tromsø
mob 95 02 57 61

Regionleder Hedmark
Erling Mømb, Østagerenda, 2485 Rendalen
p 62 46 82 12, mob 41 61 71 10

Regionleder Østfold
Lennart Fløseth, Balaklava 7, 1513 Moss
p 69 27 02 00, mob 41 37 28 45

Regionleder Sørlandet
Arne Flor, Bergstien 18, 4842 Arendal
p 37 03 16 95, mob 48 11 12 35

Bidrag til FVR

Foreningen Våre Rovdyr er for lengst godkjent under ordningen med gaver til frivillige organisasjoner. Det innebærer at du er fradragsberettiget for gavebeløp fra og med kr 500 til og med kr 12.000 enten det gis til ulvefondet, som ordinære gaver eller begge deler. Fradragsretten gjelder ikke kontingentbeløpet.

Din skatt blir redusert med 28 % av beløpet du overfører. Et gavebeløp på f.eks. kr. 1.000 (utover kontingenten) reduserer skatten med kr 280 slik at din reelle utgift blir kr 720.

FVR skal innberette beløpene til ligningsmyndighetene slik at din selvangivelse automatisk blir utfylt i relevante felt. Da trenger vi ditt personnummer, så påfør gjerne det på overføringen. Hvis ikke, så er det slett ikke noe problem. Vi tar bare kontakt eller skaffer fram opplysningen i henhold til godkjent prosedyre.

FVR har i mange år angitt kontingenten som minimumsbeløp med åpent beløpsfelt på kontingentgiroen. Mange medlemmer er således vant til å gi en stor eller liten slant ekstra til virksomheten. Kommer dette ekstrabeløpet opp i kr 500 eller over, så sørger vi for at det kommer til skattefradrag på din selvangivelse i henhold til ovennevnte ordning med gaver til frivillige organisasjoner.

Foreningen Våre Rovdyr
Postboks 195
2151 Årnes
Konto: 2800 11 12149

Ulvefondet
Konto 2800 10 08317

Foreningens formål

- * arbeide for at alle norske rovpattedyr og rovfugler skal leve i livskraftige bestander
- * arbeide for at også dyreartenes miljø beskyttes mot forringelse og ødeleggelse
- * spre faktaunderlag og saklig informasjon til massemediene og allmennheten, for derved å oppnå større forståelse for rovdirenes rolle i naturen og deres behov for egnete biotoper
- * støtte forskning på våre rovpattedyr og rovfugler
- * arbeide for at det ved jakt på de aktuelle artene skal tas hensyn til:
 - artenes reproduksjonstid
 - ungenes utvikling og avhengighet av foreldrene
 - artenes sosiale struktur og øvrige særtrekk
- * samarbeide med lokale, regionale og nasjonale myndigheter, samt øvrige interesseorganisasjoner for å finne måter å bevare dyr og biotoper på, og finne lempelige løsninger på konflikter som oppstår mellom menneskelige interesser og rovdire.

Kontingentsatser 2014

Seniormedlem	min. kr 250
Seniormedlem + familiemedlem(mer)	min. kr 300
Juniormedlem (under 18 år)	min. kr 100
Bedriftsmedlem	min. kr 1000

Medlemskap inkluderer 4 hefter av Våre Rovdyr
Kun abonnement Våre Rovdyr: kr 250
Konto 2800 11 12149

Member/subscription abroad (NOK 300):
Sparebanken Soer, Arendal, Norway
SWIFT/BIC-code: AASPNO22
IBAN number: NO872800112149

Foreningen Våre Rovdyr
Postboks 195
2151 Årnes
E-post: fvr@fvr.no
Tlf.: 22 23 23 89
Web: www.fvr.no

